

Міністерство освіти і науки України
Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю.М. Потєбні
Запорізького національного університету

Кафедра управління та адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «Бакалавр»
зі спеціальності 073 «Менеджмент»
за освітньо-професійною програмою «Промисловий менеджмент»

НА ТЕМУ

УПРАВЛІННЯ ПРОМИСЛОВИМ ПІДПРИЄМСТВОМ ПрАТ
«ЗАПОРІЖСКЛОФЛЮС» ЗА ТЕХНОЛОГІЄЮ ФІНАНСОВОГО
МЕНЕДЖМЕНТУ

(повна назва теми випускної кваліфікаційної роботи)

Здобувач студент групи 6.0731 пм Єсін Андрій Анатолійович
(шифр групи) (прізвище, ім'я, по батькові) (підпис)

Науковий керівник к.е.н., доц. Мороз О. С.
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали) (підпис)

Результати захисту: _____
(оцінка за національною шкалою) (оцінка ECTS) (рейтинговий бал)

Голова ЕК к.е.н., доц. Крайнік О.М.
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали) (підпис)

Заступник Голови ЕК д.е.н., проф. Метеленко Н. Г.
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали) (підпис)

Член ЕК д.ф.н., проф. Воронкова В. Г.
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали) (підпис)

Член ЕК доктор наук з держ. управління, проф. Ажажа М.А.
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали) (підпис)

Член ЕК к.е.н., доц. Мороз О.С.
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали) (підпис)

Відповідальний секретер ЕК старший лаборант Ковальова М.В.
(прізвище та ініціали) (підпис)

Запоріжжя, 2024р.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ІМ. Ю.М. ПОТЕБНІ**

Кафедра управління та адміністрування
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
Спеціальність 073 «Менеджмент»
(код та назва)
Освітня програма промисловий менеджмент
(код та назва)
Спеціалізація _____
(код та назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри д.філос.н., проф.
Воронкова В.Г.

« ____ » _____ 2024 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТА**

Єсін Андрій Анатолійович

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проєкту) Управління промисловим підприємством ПрАТ «Запоріжсклофлюс» за технологією фінансового менеджменту керівник роботи Мороз О.С., к.е.н.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «26» грудня 2023 року № 2215-с

2. Строк подання студентом роботи _____

3. Вихідні дані до роботи Публічна інформація, що досліджується в роботі; статистичні дослідження за даними фінансової звітності. Фахові періодичні видання. Наукові роботи. Інша публічна інформація. Відкриті джерела інформації

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) _____

Теоретична частина. Концептуальні основи управління підприємством в системі фінансового менеджменту.

Аналітична частина. Дослідження ефективності фінансового менеджменту на ПрАТ «ЗАПОРІЖСКЛОФЛЮС»

Проєктна частина. Розробка заходів з повоєнної трансформації економічного потенціалу промислових підприємств

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
Рис. 2.1. Загальний вигляд зварювального плавленого флюсу; Рис. 2.2. Обладнання з виробництва зварювальних флюсів методом подвійного рафінування розплаву; Рис. 2.3. Динаміка прибутків у 2019 – 2020 рр.; Рис. 2.4.

Динаміка прибутків ПрАТ «Запоріжсклофлюс» у 2019 – 2021 рр.; Рис. 2.5. Динаміка нерозподіленого прибутку ПрАТ «Запоріжсклофлюс»; Рис. 2.6. Динаміка коефіцієнту зносу основних засобів ПрАТ «Запоріжсклофлюс»; Рис. 2.7. Динаміка тривалості фінансового циклу ПрАТ «Запоріжсклофлюс» у 2019 – 2021 рр.; Рис. 2.8. Динаміка показників рентабельності ПрАТ «Запоріжсклофлюс»; Рис. 2.9. Збитки за галузями промисловості України у 2022 р.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1			
2			
3			

7. Дата видачі завдання _____ р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	<i>Концептуальні основи управління підприємством за технологією фінансового менеджменту</i>		
2	<i>Огляд джерел інформації з законодавчих та нормативно – правових засад з питань управління підприємством</i>		
3	<i>Збір даних та опрацювання публічної інформації, фінансової звітності</i>		
4	<i>Дослідження ефективності фінансового менеджменту на ПрАТ «ЗАПОРІЖСКЛОФЛЮС»</i>		
5	<i>Розробка заходів з повоєнної трансформації економічного потенціалу промислових підприємств</i>		

Студент _____
(підпис)

Єсін А.А.
(ініціали та прізвище)

Керівник роботи (проєкту) _____
(підпис)

Мороз О.С.
(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____
(підпис)

Венгер О.М.
(ініціали та прізвище)

АНОТАЦІЯ

Єсін А.А. Управління промисловим підприємством ПрАТ «Запоріжсклофлюс» за технологією фінансового менеджменту.

Кваліфікаційна робота для здобуття ступеня вищої освіти бакалавра за спеціальністю 073 – Менеджмент, науковий керівник Мороз О.С. Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю.М. Потебні ЗНУ, кафедра управління та адміністрування, 2024.

Обґрунтовано концептуальні засади управління підприємством за технологією фінансового менеджменту. Виконано дослідження ефективності фінансового менеджменту на ПрАТ «Запоріжсклофлюс». Запропоновано заходи з повоєнної трансформації економічного потенціалу промислових підприємств.

Ключові слова: ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ, ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ, НЕРОЗПОДІЛЕНИЙ ПРИБУТОК, ДІЛОВА АКТИВНІСТЬ

ABSTRACT

Yesin A.A. Management of the industrial enterprise PJSC «Zaporizhskloflus» by the technology of financial management.

Qualification work for obtaining a bachelor's degree in specialty 073 – Management, supervisor Moroz O.S. Potebnya Engineering Education and Research Institute of ZNU, Department of Management and Administration, 2024.

The conceptual foundations of enterprise management based on financial management technology are substantiated. A study of the effectiveness of financial management at PJSC «Zaporizhskloflus» is carried out. Measures for the post-war transformation of the economic potential of industrial enterprises are proposed.

Keywords: FINANCIAL POTENTIAL, FINANCIAL RESULTS, RETAINED EARNINGS, BUSINESS ACTIVITY

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1 КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ...	9
1.1. Управління підприємством в контексті інструментарію фінансового менеджменту.....	9
1.2. Методичні основи фінансового управління підприємством	12
1.3. Втрати потенціалу підприємств промисловості України під час війни: аналітичний аспект.....	21
Висновки до розділу 1.....	26
РОЗДІЛ 2 ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПрАТ «ЗАПОРІЖСКЛОФЛЮС».....	28
2.1. Організаційно – економічна характеристика підприємства ПрАТ «Запоріжсклофлюс»	28
2.2. Аналіз фінансового потенціалу ПрАТ «Запоріжсклофлюс», ефективність його формування і використання	33
2.3. Аналіз ділової активності ПрАТ «Запоріжсклофлюс»	44
2.4. Перспективи та можливості використання потенціалу української економіки в умовах війни.....	50
2.5. Пovoєнна трансформація економічного потенціалу промислових підприємств як передумова ефективного управління	54
Висновки до розділу 2.....	60
ВИСНОВКИ.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	73

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. За умов ринкової економіки конкурентоспроможність будь-якого підприємства може забезпечити тільки ефективне управління рухом його фінансових ресурсів. Для того щоб раціонально управляти фінансовими потоками, необхідно знати методологію фінансового менеджменту і мати вміння застосовувати її на практиці. Фінансовий менеджмент – це цілісна система знань про фінансові відносини в господарському процесі, фінансовому механізмі, технології управління фінансовою діяльністю підприємства. Результативне функціонування системи управління фінансово-господарською діяльністю економічного суб'єкта припускає наявність конкретних економічних, організаційних, правових і соціально-культурних передумов. Фінансове управління як наука сформувалося у зв'язку з посиленням ролі фінансового капіталу та організацією фондового ринку. Фінансовий менеджмент, ґрунтуючись на новітніх досягненнях у сфері управління, усіх прогресивних перетвореннях у практиці господарювання зарубіжних та вітчизняних підприємств, спроможний змінювати систему цінностей, пріоритети і тенденції розвитку економічних суб'єктів. З ним пов'язують упровадження принципово нових форм і методів організації фінансової роботи, використання сучасних механізмів функціонування фінансового ринку тощо. В управлінні підприємством за технологією фінансового менеджменту особливу роль відіграє процес управління фінансовим станом. Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів, тому тема дослідження є актуальною та своєчасною.

Об'єкт дослідження бакалаврської роботи – процеси ефективності фінансового менеджменту в процесі управління промисловим підприємством.

Предмет дослідження – концептуальні основи управління промисловим підприємством за технологією фінансового менеджменту.

Мета бакалаврської роботи – розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення управління підприємством в умовах повоєнної трансформації.

Для досягнення зазначеної мети в магістерській роботі **вирішено наступні завдання:**

- досліджено концептуальні засади управління підприємством в контексті інструментарію фінансового менеджменту;
- досліджено методичні основи фінансового управління підприємством;
- досліджено втрати потенціалу підприємств промисловості України під час війни;
- досліджено фінансовий потенціал підприємства ПрАТ «Запоріжсклофлюс»;
- виконано аналіз ділової активності підприємства;
- окреслено перспективи та можливості використання потенціалу української економіки в умовах війни;
- обгрунтовано вектор повоєнної трансформації економічного потенціалу промислових підприємств.

В бакалаврській роботі використано такі загальнонаукові і спеціальні методи дослідження: діалектичний метод і метод спостережень, методи критичного та порівняльного аналізу і синтезу, системний підхід, ситуаційний підхід.

Інформаційною базою магістерської роботи є методичні та наукові праці з теми дослідження, нормативні та законодавчі акти України, статистична інформація.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що результати бакалаврського дослідження обговорювались на засіданнях наукового гуртка «Формування та розвиток цифрових компетенцій студентів в умовах цифровізації» кафедри управління та адміністрування.

Бакалаврська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи 75 стор. Робота містить 9 рисунків, 8 таблиць. Список використаних джерел включає 28 найменувань.

РОЗДІЛ 1

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

1.1. Управління підприємством в контексті інструментарію фінансового менеджменту

За умов ринкової економіки конкурентоспроможність будь-якого підприємства може забезпечити тільки ефективне управління рухом його фінансових ресурсів. Для того щоб раціонально управляти фінансовими потоками, необхідно знати методологію фінансового менеджменту і мати вміння застосовувати її на практиці. Фінансовий менеджмент – це цілісна система знань про фінансові відносини в господарському процесі, фінансовому механізмі, технології управління фінансовою діяльністю підприємства. Результативне функціонування системи управління фінансово-господарською діяльністю економічного суб'єкта припускає наявність конкретних економічних, організаційних, правових і соціально-культурних передумов. До них належать такі:

1) структурні зміни в економіці, спрямовані на розвиток ринкових відносин, підвищення рівня суспільного виробництва, розширення форм власності, кількості та різновидів діяльності суб'єктів господарювання;

2) організаційні перетворення механізму функціонування всіх ланок національного господарства, їхніх взаємозв'язків, економічних відносин з державою, між партнерами, учасниками виробничого процесу з урахуванням еквівалентних взаємовідносин;

3) створення та розвиток ринкової інфраструктури, яка охоплює значну кількість різноманітних інститутів, економічних суб'єктів, заходів, що сприяє задоволенню потреб підприємств у підвищенні якості управління, можливостях маневрування ресурсами тощо.

Найважливішими з них можна назвати: розвиток ринку й фінансово-кредитних інститутів, що забезпечують акумуляцію і безперервний рух коштів; наявність розгалуженої мережі інформаційних центрів, фірм, комунікативного зв'язку, нагромадження, опрацювання і швидке передавання інформації про зовнішнє економічне середовище в країні, діяльність кредитних установ, досягнення партнерів; система сервісного обслуговування підприємства через маркетингові, консалтингові, контролінгові й інші спеціалізовані фірми;

4) постійний розвиток форм фінансування та розширення інструментів вкладення коштів, що потребує професійного підходу до вирішення важливих господарських питань;

5) формування господарських структур і необхідність фінансової спеціалізації у сфері управління різними видами діяльності підприємства.

Перелічені передумови стосуються головно зовнішніх умов, які забезпечують дієвість системи управління економічними процесами на всіх рівнях. Одночасно необхідно створити певні умови в самому об'єкті управління, що передбачає відповідну матеріальну базу та наявність безпосередніх виконавців цього процесу.

Фінансове управління як наука сформувалося у зв'язку з посиленням ролі фінансового капіталу та організацією фондового ринку. Фінансовий менеджмент, ґрунтуючись на новітніх досягненнях у сфері управління, усіх прогресивних перетвореннях у практиці господарювання зарубіжних та вітчизняних підприємств, спроможний змінювати систему цінностей, пріоритети і тенденції розвитку економічних суб'єктів. З ним пов'язують упровадження принципово нових форм і методів організації фінансової роботи, використання сучасних механізмів функціонування фінансового ринку тощо [1, 2, 5].

В управлінні підприємством особливу роль відіграє процес управління фінансовим станом. Питанням управління фінансовим станом приділяли

значну увагу такі вчені, як Л.М. Бурмистрова [7], Б. Коллас [8], Л.М. Павлова [9, К. Татеісі [10], Х.Й. Фольмут [11] та ін. [12, 13].

Л.М. Бурмистрова зазначала, що управління фінансовим станом – це система управління фінансами підприємства з метою досягнення максимального прибутку [7].

Б. Коллас стверджував, що управління фінансовим станом підприємства – це використання фінансових ресурсів для ефективного розвитку виробництва і отримання максимального прибутку [8, с.154]. На думку Л.М. Павлової управління фінансовим станом – це сукупність прийомів і методів впливу на об'єкт для досягнення певних результатів, спрямованих на збільшення фінансових ресурсів та забезпечення розвитку ефективного функціонування фінансової системи на всіх рівнях [9, с. 61]. К. Татеісі вважає, що з функціональної точки зору, управління фінансовим станом являє собою систему економічного управління і частину фінансового механізму; з інституційної точки зору це є орган управління; з організаційно-правової точки зору – це вид підприємницької діяльності [10, с. 87]. На думку Х.Й. Фольмут управління фінансовим станом підприємства – це поліпшення рентабельності, забезпечення ліквідності та підвищення ефективності його роботи [11, с. 115].

Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів [12, с.16].

Фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Тому на нього впливають усі ці види діяльності підприємства. Передовсім на фінансовому стані підприємства позитивно позначаються безперебійний випуск і реалізація високоякісної продукції. Отже, фінансовий стан – це одна з найважливіших характеристик діяльності кожного підприємства.

Бухгалтерська звітність підприємства є основним джерелом інформації для оцінювання та управління фінансовим станом, а фінансовий аналіз виступає інструментарієм фінансового менеджменту. Ретельне вивчення бухгалтерських звітів розкриває причини досягнутих успіхів, а також недоліків у роботі підприємства, допомагає розробити заходи вдосконалення його діяльності. Повний всебічний аналіз звітності потрібний насамперед власникам і адміністрації підприємства для прийняття управлінських рішень про оцінку своєї діяльності.

1.2. Методичні основи фінансового управління підприємством

Фінансове управління підприємством передбачає здійснення всебічного аналізу фінансового стану, до якого віднесено аналіз активів, капіталу, фінансових результатів, а також коефіцієнтний аналіз. Тобто, методика аналізу фінансово – господарської діяльності підприємства включає: горизонтальний та вертикальний аналіз активів і пасивів, аналіз ліквідності, аналіз фінансової стійкості, аналіз ділової активності, аналіз рентабельності. Фінансовий аналіз є інструментарієм фінансового менеджменту, за допомогою якого керівники можуть приймати виважені та обгрунтовані управлінські рішення. Так, фінансовий менеджер, дотримуючись усіх відомих принципів фінансового менеджменту, у найвідповідальніший для підприємства момент, наприклад, під час найліпшої позиції на ринку, коли на його продукцію є найбільший попит, повинен ухвалювати необхідне рішення або про освоєння нових видів продукції (пам'ятаючи про графіки життєвого циклу товарів), або про їхню модернізацію, щоб у майбутньому забезпечувати постійне надходження грошових коштів на розрахунковий рахунок. Алгоритм здійснення горизонтального та вертикального аналізу представлений в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Алгоритм горизонтального та вертикального аналізу активів підприємства

Назва статей балансу (активи)	Код рядка	На початок року		На кінець року		Зміни		
		Абсолютні значення, тис. грн.	Питома вага в структурі, %	Абсолютні значення, тис. грн.	Питома вага в структурі, %	Абсолютні значення, тис. грн.	Питома вага в структурі, %	Темп росту, %
1	2	3	4	5	6	7=5-3	8=6-4	9=5/3* 100%

Таким чином, у ході аналітичного забезпечення майнового стану підприємства можуть використовуватися найрізноманітніші прийоми, методи та моделі аналізу, їхня кількість та ширина застосування залежать від конкретних цілей аналізу та визначаються його завданнями в кожному конкретному випадку. За результатами горизонтального та вертикального аналізу виникає об'єктивна потреба в аналізі активів та джерел їх формування за ліквідністю з метою подальшого аналізу платоспроможності, оборотності і т.д. Інструментарій фінансового аналізу надає таку можливість з допомогою групування активів за ступенем ліквідності, а пасивів – за терміновістю настання і виконання зобов'язань (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Аналіз ліквідності балансу підприємства

Позначення	Назва групи	Формула розрахунку
Активи підприємства		
A1	Найбільш ліквідні активи	$A1=A1160+A1165$
A2	Активи, що швидко реалізуються	$A2=A1103+A1104+A1120+A1125+A1130+A1135+A1140+A1145+A1155$
A3	Активи, що повільно реалізуються	$A3=A1101+A1102+A1110+A1170+A1190$
A4	Активи, що важко реалізуються	$A4=A1095$
Пасиви підприємства		
П1	Найбільш строкові зобов'язання	$П1=П1615$
П2	Короткострокові пасиви	$П2=П1695+П1700+П1800-П1615$
П3	Довгострокові пасиви	$П3=П1595$
П4	Постійні пасиви	$П4=П1495$
Умови абсолютної ліквідності балансу підприємства		
$A1 > П1; A2 > П2; A3 > П3; A4 < П4.$		

На наступному етапі аналізу необхідно з'ясувати за рахунок яких коштів фінансується поточна діяльність, що здійснюється за допомогою аналіз абсолютних показників фінансової стійкості (табл. 1.3). До абсолютних показників фінансової стійкості віднесено показники визначення джерел фінансування запасів, які свідчать про фінансову рівновагу підприємства та характеризують політику підприємства відносно фінансування його поточної діяльності.

Показники представлено в табл. 1.3 – 1.5.

Таблиця 1.3

Показники видів джерел фінансування запасів

№ п/п	Найменування показника	Формула розрахунку
1	Власний оборотний капітал	$K_{\text{вок}} = 1П - 1А$
2	Власні і довгострокові залучені джерела формування запасів	$K_{\text{вдз}} = K_{\text{вок}} + ДЗ (2П)$
3	Загальні джерела формування запасів	$K_{\text{здз}} = K_{\text{вдз}} + \text{Короткострокові кредити банків}$

Таблиця 1.4

Показники забезпеченості запасів джерелами формування

№ п/п	Найменування показника	Формула розрахунку
1	надлишок (+) або дефіцит (-) власних оборотних коштів	$\pm \Phi_{\text{вок}} = K_{\text{вок}} - З$
2	надлишок (+) або дефіцит (-) власних і довгострокових залучених джерел формування запасів	$\pm \Phi_{\text{вдз}} = K_{\text{вдз}} - З$
3	надлишок (+) або дефіцит (-) загальних джерел формування запасів	$\pm \Phi_{\text{здз}} = K_{\text{здз}} - З$

Таблиця 1.5

Типи фінансової стійкості підприємства

Показники	Тип фінансової стійкості			
	Абсолютна фінансова стійкість	Нормальна фінансова стійкість	Нестійке фінансове положення	Кризове фінансове становище
$\pm \Phi_{\text{вок}} = K_{\text{вок}} - З$	$\Phi_{\text{вок}} \geq 0$	$\Phi_{\text{вок}} < 0$	$\Phi_{\text{вок}} < 0$	$\Phi_{\text{вок}} < 0$
$\pm \Phi_{\text{вдз}} = K_{\text{вдз}} - З$	$\Phi_{\text{вдз}} \geq 0$	$\Phi_{\text{вдз}} \geq 0$	$\Phi_{\text{вдз}} < 0$	$\Phi_{\text{вдз}} < 0$

$\pm \Phi_{здз} = K_{здз} - З$	$\Phi^{здз} \geq 0$	$\Phi^{здз} \geq 0$	$\Phi^{здз} \geq 0$	$\Phi^{здз} < 0$
--------------------------------	---------------------	---------------------	---------------------	------------------

Результати розрахунку абсолютних показників фінансової стійкості надають змогу здійснити розрахунок системи коефіцієнтів фінансової стійкості, які є вагомими індикаторами, що характеризують фінансову безпеку підприємства (табл. 1.6).

Коефіцієнт маневреності власних коштів показує яка частина оборотних коштів підприємства сформована за рахунок власних коштів, що свідчить про фінансову незалежність поточної діяльності від короткострокових позикових коштів. Зазвичай вважається, що підприємство працює без додаткових фінансових ризиків своїй поточній діяльності у тому випадку, коли коефіцієнт маневреності власних коштів не менше за 0,2; оптимальним вважається рівень коефіцієнта 0,4. Коефіцієнт фінансування розраховується як співвідношення залучених і власних засобів, тобто показує скільки залучених коштів припадає на 1 грн. власних коштів. Безумовно важливо, щоб співвідношення залучених та власних коштів було менше одиниці. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами – він показує скільки власних оборотних коштів припадає на 1 грн. оборотних коштів, тобто також характеризує фінансову незалежність поточної діяльності від позикових коштів.

Таблиця 1.6

Система відносних показників фінансової стійкості

Назва показника	Формула	Норматив
Показники фінансової стійкості		
Коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів	$(\text{ф.1р.1595} + \text{ф.1р.1695}) / \text{ф.1р.1495}$	< 1
Коефіцієнт автономії	$\text{Ф.р.1495} / \text{ф.1р.1900}$	> 0,5
Коефіцієнт маневреності власних коштів	$(\text{ф.1 р.1495} - \text{ф.1р.1095}) / \text{ф.1р.1495}$	> 0,2
Коефіцієнт ефективності використання власних коштів	$\text{ф.2р.2290} / \text{ф.1р.1495}$	> 0,4
Коефіцієнт використання фінансових ресурсів	$\text{ф.2р.2290} / \text{ф.1р.1300}$	-
Коефіцієнт фінансування розраховується як співвідношення залучених та власних засобів	$(\text{ф.1р.1595} + \text{ф.1р.1695}) / \text{ф.1р.1495}$	< 1

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	$(\text{ф.1р.1195}-\text{ф.1р.1695})/\text{ф.1р.1195}$	$> 0,6$
Коефіцієнт фінансового левериджу	$\text{ф.1р.1595}/\text{ф.1р.1495}$	< 1

Вважається, що підприємство має достатню фінансову незалежність відносно фінансування поточної діяльності, якщо коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами більше 0,6, тобто більше 60% оборотних коштів є власними оборотними коштами. Коефіцієнт фінансового важеля (левериджу) – показує скільки короткострокових залучених коштів припадає на 1 грн. власного капіталу. Динаміка цього показника свідчить про фінансову політику підприємства відносно залучення позикових коштів з метою підвищення рентабельності власного капіталу. Такий ефект званий як ефект фінансового важеля. Наступним етапом аналізу є з'ясування процесів ефективності використання майна та капіталу. Про ефективність використання майна і капіталу свідчать показники оборотності та рентабельності. Базові показники оборотності представлені в табл. 1.7.

Таблиця 1.7

Показники оборотності активів підприємства та їх елементів

Найменування коефіцієнта	Призначення і сутність коефіцієнта	Формула розрахунку
Коефіцієнт оборотності активів (Коа)	Дозволяє оцінити ефективність використання підприємством всіх наявних ресурсів незалежно від джерел їх залучення.	$\text{р. 2000 } \Phi 2 / \text{р. 1300} ((\text{Гр.3}+\text{Гр.4})/2)\Phi 1$
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (Кодз)	Показує, скільки разів у середньому протягом звітного періоду погашається дебіторська заборгованість.	$\text{р. 2000 } \Phi 2 / \text{р. 1125} - \text{р. 1155} ((\text{Гр.3}+\text{Гр.4})/2)\Phi 1$
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (Кокз)	Показує, скільки оборотів необхідно підприємству для оплати наявної заборгованості.	$\text{р. 2050 } \Phi 2 / \text{р. 1610} - 1650 ((\text{Гр.3}+\text{Гр.4})/2)\Phi 1$
Коефіцієнт оборотності запасів (Коз)	Показує, скільки разів запаси перенесли свою вартість на готові вироби.	$\text{р. 2050 } \Phi 2 / \text{р. 1100} ((\text{Гр.3}+\text{Гр.4})/2)\Phi 1$
Період оборотності активів (Поа)	Дає розрахункову кількість днів, за яку здійснюється повний оборот загальної вартості активів.	Кількість днів у періоді / Коа
Період оборотності дебіторської заборгованості (Подз)	Дає розрахункову кількість днів для погашення кредиту, взятого дебіторами.	Кількість днів у періоді / Кодз
Період оборотності кредиторської заборгованості (Покз)	Дає розрахункову кількість днів для погашення кредиту, отриманого від постачальників підприємства.	Кількість днів у періоді / Кокз

Період оборотності запасів (ПОз)	Характеризує період часу, протягом якого запаси перетворюються в реалізовані товари.	Кількість днів у періоді /Коз.
Тривалість операційного циклу (ТОЦ)	Визначає, скільки днів у середньому потрібно для виробництва, продажу і оплати продукції підприємства.	ПОоз+ПОдз
Тривалість оборотності оборотного капіталу (ТООК)	Показує, за скільки днів у середньому потрібно для повного обороту оборотного капіталу.	ПОоз+ПОдз-ПОжз

На цьому етапі аналізу обов'язково враховують, так зване, «золоте правило» економіки підприємства, згідно якого прибуток повинен зростати більш високими темпами, ніж обсяг реалізації продукції та вартість майна підприємства. Це означає, що витрати виробництва повинні, знижуватись, а ресурси підприємства використовуватись ефективніше. Оптимальним вважають наступне співвідношення:

$$T_{\text{ПР}} > T_{\text{Р}} > T_{\text{К}} > 100\% \quad (1.1)$$

де $T_{\text{ПР}}$ – темп росту прибутку до оподаткування, %;

$T_{\text{Р}}$ - темп росту обсягу реалізації, %;

$T_{\text{К}}$ – темп росту авансованого капіталу, %.

Якщо вищезазначені умови виконуються, то це є свідченням того, що:

– обсяг реалізації продукції зростає більш високими темпами, ніж вкладений капітал, тобто, ресурси підприємства використовуються більш ефективно;

– прибуток підприємства збільшується більш інтенсивно, ніж обсяг реалізації, що свідчить про відносне зниження витрат виробництва;

– економічний потенціал підприємства зростає, оскільки всі темпи зміни показників більші за 100%.

При оцінюванні рентабельності використовують поряд із загальними показниками рентабельності (табл. 1.8), показники рентабельності, що характеризують ефективність окремих видів діяльності, ефективність елементів майна і т.д. Рентабельність – це відносний показник, який

відображає відношення отриманого ефекту (прибутку) до понесених витрат. Рентабельним є такий стан діяльності, коли протягом певного періоду отримані доходи перевищують витрати, створюється і накопичується прибуток. Протилежним станом є збитковість, коли доходи не компенсують понесені витрати. Показники рентабельності відображають економічну ефективність діяльності. Вони адекватніше, ніж прибуток, відображають результати діяльності підприємства; враховуються при розробці інвестиційної, цінової політики тощо. Показники рентабельності відносяться до найбільш варіабельних за своїм змістом і таких, що трактуються неоднозначно. Показники економічної ефективності (рентабельності) залежно від обраної бази для зіставлення поділяються на три групи: витратні, ресурсні, доходні, основні з них представлені в табл. 1.8.

Таблиця 1.8

Показники рентабельності підприємства

Показник	Формула розрахунку
Рентабельність продукції	$R_{пр} = p. 2090 \text{ Ф № 2} / p. 2050 \text{ Ф.№ 2} * 100 \%$
Рентабельність операційної діяльності	$R_{од} = p. 2190 \text{ Ф № 2} / p. (2050 + 2130 + 2150 + 2180) \text{ Ф № 2} * 100 \%$
Рентабельність звичайної діяльності	$R_{зд} = p. 2290 \text{ Ф № 2} / p. (2050 + 2130 + 2150 + 2180 + 2250 + 2255 + 2270) \text{ Ф № 2} * 100 \%$
Рентабельність підприємства	$R_{під} = p. 2350 \text{ Ф № 2} / p. 1300 \text{ (гр. 3 + 4)} * 0,5 \text{ Ф.№ 1} * 100 \%$
Рентабельність власного капіталу	$R_{вк} = p. 2290 \text{ Ф № 2} / p. 1495 \text{ (гр. 3 + 4)} * 0,5 \text{ Ф.№ 1} * 100 \%$
Рентабельність залученого капіталу	$R_{зк} = p. 2290 \text{ Ф № 2} / (p. 1595 \text{ (гр. 3 + 4)} * p. 1695 \text{ (гр. 3 + 4)} * 0,5) \text{ Ф.№ 1} * 100 \%$
Рентабельність перманентного капіталу	$R_{пк} = p. 2290 \text{ Ф № 2} / (p. 1495 \text{ (гр. 3 + 4)} * p. 1595 \text{ (гр. 3 + 4)} * 0,5) \text{ Ф.№ 1} * 100 \%$

Рентабельність необоротних активів	$R_{на} = p. 2290 \text{ Ф № 2} / p. 1095 (\text{гр. 3} + 4) * 0,5 \text{ Ф.№ 1} * 100 \%$
Рентабельність оборотних активів	$R_{оа} = p. 2290 \text{ Ф № 2} / p. 1195 (\text{гр. 3} + 4) * 0,5 \text{ Ф.№ 1} * 100 \%$

З метою визначення резервів росту ділової активності та рентабельності в практиці фінансового контролінгу використовується модель корпорації Дюпон [14 – 17]. Призначення моделі – визначити фактори, що впливають на ефективність роботи підприємства й оцінити цей вплив. Оскільки існує безліч показників рентабельності, аналітиками цієї фірми обраний один, на їхню думку, найбільш значимий – рентабельність власного капіталу. Рентабельність власного капіталу, як вважають більшість авторів теорії фінансового менеджменту та фінансового контролінгу, є найбільш значущим показником, який уособлює в собі ефективність всіх трьох видів діяльності підприємства: операційної, фінансової та інвестиційної (рис. 1.1).

Так, рентабельність продажу, що розрахована за чистим прибутком свідчить про ефективність операційної, інвестиційної та фінансової діяльності та характеризує здатність підприємства та бізнесу в цілому накопичувати чистий прибуток для забезпечення економічного зростання та розвитку. У підсумку він свідчить про ефективність основного виду діяльності (бізнес).

Коефіцієнт оборотності активів – комплексний показник ефективності використання ресурсів, що інвестовані в активи (майно) підприємства. У підсумку цей показник свідчить про ефективність інвестиційної діяльності, тобто показує наскільки ефективно всі кошти, що інвестовані в основний та оборотний капітал повертаються підприємству протягом року у вигляді виручки від реалізації продукції.

Нарешті, коефіцієнт фінансової залежності свідчить про оптимальність структури капіталу, тобто про ефективність фінансової діяльності.

Для проведення аналізу змодельюємо факторну модель коефіцієнта рентабельності власного капіталу, схематичне зображення моделі корпорації “DuPont” наведено на рис. 1.1.

В основу наведеної вище схеми аналізу закладена наступна детермінована модель:

$$R_{ROE} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Власний капітал}} = R_{NMP} \times P_{\text{від}} \times k_{\text{зал}}, \quad (1.2)$$

де R_{NMP} – чиста рентабельність продажу;

$P_{\text{від}}$ – ресурсовіддача (коефіцієнт оборотності активів або коефіцієнт трансформації);

$k_{\text{зал}}$ – коефіцієнт фінансової залежності.

Таким чином, аналіз активів (майна) підприємства в контексті фінансової безпеки здійснюється за допомогою інструментарію фінансового аналізу за технологією фінансового менеджменту та контролінгу.

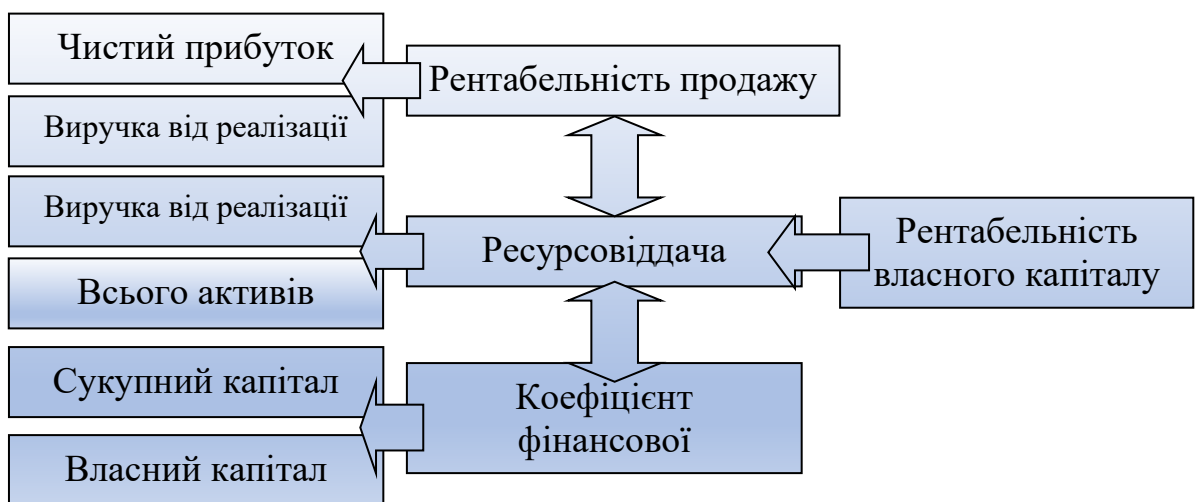

Рис. 1.1. Модифікована схема факторного аналізу фірми "DuPont"

1.3. Втрати потенціалу підприємств промисловості України під час війни: аналітичний аспект

Вартість збитків і втрат від російської агресії вже сягають рекордних величин, а падіння [реального ВВП в Україні](#) є більш глибоким, ніж у більшості країн, які мали досвід збройних конфліктів (рис. 1.2). Реальний ВВП у IV кварталі 2022 року зменшився порівняно з попереднім кварталом на 4,7% (з урахуванням сезонного фактору); порівняно з IV кварталом 2021 року цифра знизилася на 31,4% [18, 19].

Експерти Світового банку і Єврокомісії оцінюють пошкодження від війни в Україні в період з 24 лютого 2022 р. до 24 лютого 2023 р. в сумі 134,7 млрд доларів, а потреби у відновленні – 410,6 млрд. доларів. У той же час Україні вдалося утримати макрофінансову стабільність і залучити значні обсяги міжнародної допомоги, що позитивно впливатиме на перспективи поствоєнного відновлення. Військова агресія росії проти України викликала масштабні руйнування виробничого капіталу та інфраструктури, принесла людські жертви та соціальні втрати. Війна призвела до скорочення робочих місць і доходів, зменшення купівельної спроможності і обсягів накопичених активів. У 2022 році національна економіка втратила 29,2% реального ВВП, а 13,5 млн. осіб змушені були покинути свої домівки. Більше 7 млн осіб опинилися за межею бідності, а рівень бідності сягнув 24% населення.

За методологією “Rapid Damage and Needs Assessments” (RDNA2) Світового банку пошкодження (damage) – це прямі втрати від знищення чи ушкодження фізичних активів та інфраструктури, що виражені в грошовій формі, на основі вартості заміни чи ремонту втрачених активів за цінами, діючими до початку війни. Потреби (needs) – це вартість відновлення довоєнної нормальності через проведення таких робіт як ремонт, відбудова й реалізація зусиль щодо модернізації, підвищення енергоефективності, з урахуванням інфляції, підвищення страхових премій, ін. Потреби обраховуються за поточними ринковими цінами на момент проведення оцінки [18].

Рис. 1.2. Динаміка зміни реального ВВП України [19, 20]

Якщо говорити про пошкодження або прямі втрати від першого року війни, то за оцінками Світового банку і його партнерів найбільших втрат зазнали житловий сектор (38% сумарних пошкоджень), транспорт (26%), енергетика (8%), промисловість і торгівля (8%), сільське господарство (7%). Зокрема, за рік російсько-української війни руйнувань і пошкоджень зазнали 1,4 житлових приміщень (окремих квартир, будинків), серед них 135 тис. – приватних будинків і 39 тис. гуртожитків. У загальній сумі потреб на відновлення (410,6 млрд. доларів) транспортний сектор займає 22%, житловий сектор 17%, енергетика 11%, сфера соціального захисту і життєдіяльності 10%, боротьба з небезпечними ситуаціями 9%, сільське господарство 7%.

В цілому економічні збитки від війни охоплюють не лише руйнування та пошкодження інфраструктури, виробничих об'єктів, суспільних інституцій, а й втрати людського капіталу та витрати ресурсів на військове протистояння. В 2022 р. національні бюджетні витрати на оборону склали 23% ВВП, а в 2023 році мають скласти 20% ВВП. Поряд з цим, військова допомога Україні

від західних партнерів до 15 січня 2023 р. становила 65,4 млрд дол. США або 46,5% ВВП за 2022 рік [18].

Суттєвими є й демографічні втрати від воєнних дій, які поки що важко оцінити. Але за результатами дослідження ЄБРР у світі навіть через 25 років після закінчення воєн населення постраждалих країн залишалося помітно меншим, ніж у співставних країнах без збройних конфліктів. Основними складовими цих втрат є жертви військових дій, відтік біженців і зменшення народжуваності.

За даними ЄБРР у середньому воєнні події мають своїм наслідком падіння ВВП на душу населення на 9% відносно довоєнного рівня. Однак найбільш деструктивні і масштабні війни закінчувалися падінням ВВП на душу населення на 40-70% (Transition Report 2022-23) [18, 20].

В Україні поки що зарано говорити про сумарне падіння ВВП у результаті нинішньої війни, але в 2014-2015 роках після першого акту російської агресії Україна вже втратила 15,8% ВВП, а в 2022 р. реальний ВВП зменшився на 29,2%.

Для порівняння втрат від війни в Україні з втратами в інших країнах, постраждалих від воєнних дій, було використано показники бази даних «Maddison Project Database» Університету Гронінгема (Нідерланди). До уваги бралися історичні епізоди, які мали ознаки широких міжнародних конфліктів (на відміну від локальних чи громадянських воєн). Таким чином до вибірки було включено 10 епізодів часів II світової війни, 2 епізоди югославських воєн, 2 епізоди з воєн у Перській затоці, 1 епізод з арабо-ізраїльських воєн, 2 епізоди з російсько-українських воєн і 1 епізод російсько-грузинської війни.

За темпами падіння реального ВВП в 2022 р. (на 29,2%) Україна займає III місце серед 18 країн вибірки. На досліджуваному історичному проміжку більш руйнівними були війни тільки в Іраку в 1991 р. (падіння ВВП на 60,2%) і в Австрії в 1945 р. (на 58,7%) [39]. Гігантські втрати реального ВВП в перший рік війни вирізняють нашу країну від інших епізодів воєнних дій. Так, падіння

реального ВВП з темпом 25-50% за один рік конфлікту, як правило, мало місце лише в країнах, що зазнавали капітуляції чи нищівної поразки у війні (Німеччина, Австрія, Японія, Ірак), або ж у країнах, де бойові дії велися на понад 50% території (Боснія і Герцеговина).

Проведене дослідження показало, що середній рівень кумулятивних втрат реального ВВП під час війни становив 40%. При цьому середнє падіння реального ВВП в 1-й рік війни дорівнювало 20%. Нагадаємо, що падіння реального ВВП України в 2022 р. сягнуло 29,2%, а падіння промисловості – 38%. Це говорить як про жорстокість та масові руйнування від російського агресора, яких зазнала Україна, так і про низькі адаптивні можливості української економіки до умов воєнного стану та відсутність широкої державної підтримки [18].

Одним із механізмів, що визначав потенціал відновлення економічної діяльності після закінчення війни, були обсяги руйнування інфраструктури й виробничого капіталу. За даними ЄБРР у країнах, постраждалих від війни, запас фізичного капіталу через 5 років після закінчення війни був у середньому на 12% меншим, аніж до війни. Однак, ключовим фактором успішного відновлення є досягнення надійного й тривалого миру. Поряд з цим, за даними ЄБРР, на швидкість відновлення економіки після війни позитивно впливають й інші фактори: коротка тривалість війни, динамічне економічне зростання й сильні інститути напередодні війни, незначне падіння економіки під час війни.

Суттєвих втрат від війни зазнала українська промисловість. За 2022 р. промислове виробництво України впало на 38%. А сума збитків у промисловості і торгівлі оцінюється фахівцями Світового банку в 10,9 млрд доларів. При цьому потреби у відновленні для цих секторів на період до 2033 року складають 23,2 млрд дол. США. 80% із цієї суми – це прогнозовані витрати на відбудову і модернізацію виробничих приміщень, машин і обладнання, відновлення складських запасів.

Деструктивні наслідки війни проявляються не лише в економіці та соціальній сфері, а й у фінансовій системі країни, що веде збройну боротьбу. В Україні в 2022 році середньорічна інфляція становила 20,2%, що майже відповідає середньорічному рівню інфляції в 9 європейських країнах, найбільш постраждалих від II світової війни (20,1%). У той же час темпи інфляції в Україні контрастують із середньорічною інфляцією під час війни в Хорватії в 1991-1995 рр. (471,7%), в Іраку в 1991 рр. (181%) та в Італії в 1941-1945 рр. (77,3%).

Доволі помірна інфляція 2022 р. в Україні при масштабних руйнуваннях виробничої бази та інфраструктури була пов'язана з тим, що західний кордон України залишався відкритим, а сусідні країни не були охоплені війною. У такий спосіб значна частина споживчого попиту в Україні задовольнялася за рахунок імпорту. Імпорт компенсував частину втраченої внутрішньої пропозиції (при падінні реального ВВП на 29,2% доларовий імпорт зменшився лише на 4%), а масштабна зовнішня допомога допомагала підтримувати купівельну спроможність населення відносно імпорту. Заморожування енергетичних тарифів в Україні при зростанні світових цін на енергоносії також допомагало стримувати темпи інфляції.

Виробничий потенціал, експортний потенціал, інноваційний потенціал, трудовий потенціал тощо – всі складові сукупного потенціалу промисловості України зазнали величезних втрат і потребують відновлення. Отже, російське вторгнення в Україну в 2022 р. дало початок одній з найбільш масштабних і руйнівних воєн у світі з часів II світової війни. Вартість збитків та потреб у відновленні вже сягають рекордних величин, а темпи падіння реального ВВП і промислового виробництва перевищують показники більшості країн під час воєн II половини XX – початку XXI ст. З іншого боку, Україні в 2022-2023 рр. вдалося уникнути макро-фінансової дестабілізації та диверсифікувати джерела фінансування видатків, що утримуватиме економіку від подальшого падіння й позитивно впливатиме на перспективи повоєнного відновлення.

Висновки до розділу 1

За умов ринкової економіки конкурентоспроможність будь-якого підприємства може забезпечити тільки ефективне управління рухом його фінансових ресурсів. Для того щоб раціонально управляти фінансовими потоками, необхідно знати методологію фінансового менеджменту і мати вміння застосовувати її на практиці. Фінансовий менеджмент – це цілісна система знань про фінансові відносини в господарському процесі, фінансовому механізмі, технології управління фінансовою діяльністю підприємства. Результативне функціонування системи управління фінансово-господарською діяльністю економічного суб'єкта припускає наявність конкретних економічних, організаційних, правових і соціально-культурних передумов.

Фінансовий стан – це одна з найважливіших характеристик діяльності кожного підприємства. Бухгалтерська звітність підприємства є основним джерелом інформації для оцінювання та управління фінансовим станом, а фінансовий аналіз виступає інструментарієм фінансового менеджменту. Ретельне вивчення бухгалтерських звітів розкриває причини досягнутих успіхів, а також недоліків у роботі підприємства, допомагає розробити заходи вдосконалення його діяльності. Повний всебічний аналіз звітності потрібний насамперед власникам і адміністрації підприємства для прийняття управлінських рішень про оцінку своєї діяльності.

Тобто, фінансове управління підприємством передбачає здійснення всебічного аналізу фінансового стану, до якого віднесено аналіз активів, капіталу, фінансових результатів, а також коефіцієнтний аналіз. Методика аналізу фінансово – господарської діяльності підприємства включає: горизонтальний та вертикальний аналіз активів і пасивів, аналіз ліквідності, аналіз фінансової стійкості, аналіз ділової активності, аналіз рентабельності. Фінансовий аналіз є інструментарієм фінансового менеджменту, за допомогою якого керівники можуть приймати виважені та обгрунтовані

управлінські рішення. Так, фінансовий менеджер, дотримуючись усіх відомих принципів фінансового менеджменту, у найвідповідальніший для підприємства момент, наприклад, під час найліпшої позиції на ринку, коли на його продукцію є найбільший попит, повинен ухвалювати необхідне рішення або про освоєння нових видів продукції (пам'ятаючи про графіки життєвого циклу товарів), або про їхню модернізацію, щоб у майбутньому забезпечувати постійне надходження грошових коштів на розрахунковий рахунок.

Після 24.02.2022 р. виробничий потенціал, експортний потенціал, інноваційний потенціал, трудовий потенціал тощо – всі складові сукупного потенціалу підприємств промисловості України зазнали величезних втрат і потребують відновлення. Отже, російське вторгнення в Україну в 2022 р. дало початок одній з найбільш масштабних і руйнівних воєн у світі з часів II світової війни. Вартість збитків та потреб у відновленні вже сягають рекордних величин, а темпи падіння реального ВВП і промислового виробництва перевищують показники більшості країн під час воєн II половини XX – початку XXI ст. З іншого боку, Україні в 2022-2023 рр. вдалося уникнути макро-фінансової дестабілізації та диверсифікувати джерела фінансування видатків, що утримуватиме економіку від подальшого падіння й позитивно впливатиме на перспективи повоєнного відновлення.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПрАТ «ЗАПОРІЖСКЛОФЛЮС»

2.1. Організаційно-економічна характеристика ПрАТ «Запоріжсклофлюс»

Підприємство ПрАТ «Запоріжсклофлюс» є найбільшим і єдиним виробником силікату натрію (брили) в Україні, одним з найбільших світових виробників зварювальних плавлених флюсів, а також виробником посуду з пресованого безбарвного скла. З силікату натрію власного виробництва підприємство виробляє і реалізує рідке скло, як наливом, так і фасоване. Підприємство веде свою історію з 1947 року. Завод розташований на лівому березі річки Дніпро близько до річкового порту, вантажної залізничної станції і автомагістралі м. Запоріжжя.

У 1944 р. Постановою народних комісарів УРСР та ЦК КПБУ від 11.11.1944 р. №1207 у м. Запоріжжі розпочали будівництво скляного заводу, завданням якого було забезпечувати листовим склом зруйноване війною народне господарство. 5 серпня 1947 р. Запорізький скляний завод було введено в експлуатацію. З 1949 р. було організовано виробництво силікату натрію. У 1951 р. введено в дію цех виробництва зварювальних флюсів загального призначення. З 1955 р. підприємство переорієнтується з випуску листового скла на виробництво скляних розсіювачів для машинобудування та біологічних чашок «Петрі». У 1976 році здійснено масштабну реконструкцію підприємства, яка дозволила збільшити асортимент та поліпшити якість флюсів зварювальних плавлених. З 1992 р. запущено виробництво скляного посуду, організовано виробництво силікату натрію розчинного; з 2014 р. організовано виробництво скла натрієвого рідкого. З 2016 р. ПрАТ «Запоріжсклофлюс» відновлює виробництво виробів з пресованого безбарвного скла.

В цей період в асортименті продукції підприємства нараховується понад 40 видів склянок, сільнички, салатники, попільниці, чашки «Петрі» лабораторні. У 2022 р. попри війну в Україні, яку розв'язала рф, на

підприємстві освоєно промислове виробництво спеціальних плавлених продуктів-шлаків для використання в шихті при виробництві керамічних флюсів, порошкового дроту та інших зварювальних матеріалів.

Основний вид продукції підприємства – зварювальний флюс – це гранульований порошок з розміром зерен від 0,2 до 4 мм, призначений для здійснення зварювальних процесів. У процесі зварювання гранули плавляться і виділяють газ, а потім при охолодженні утворюють кірку з шлаку. Зварювальні флюси класифікуються за технологією виробництва, хімічним складом, призначенням і іншим характеристикам. Підприємство ПрАТ «Запоріжсклофлюс» виробляє плавлені зварювальні флюси, виготовлені методом подвійного рафінування розплаву і використання мінеральних відходів зварювального виробництва. Новий спосіб варіння флюсів дозволив поліпшити зварювально-технологічні властивості флюсів, знизити потребу в природній сировині, а також вирішує проблему навколишнього середовища.

Рис. 2.1. Загальний вигляд зварювального плавленого флюсу

На підприємстві діють два основні цехи: флюсоваренний, що складається з відділення з випуску флюсу і відділення по випуску силікату

натрію, і цех світлотехнічного скла. Допоміжні цехи - цех природоохоронних об'єктів, транспортний, ремонтно-механічний.

В останні роки відзначається стійка тенденція зростання обсягів виробленої продукції і поліпшення економічних показників діяльності підприємства. Цьому в чималому ступені сприяє висока кваліфікація і досвід інженерів і робітників заводу, розробка в тісній співпраці з Інститутом електрозварювання ім. Є.О. ПАТОНА і впровадження прогресивних методів виробництва, інтенсифікація та автоматизація виробничих процесів, використання сучасних інноваційних механізмів фінансування (завод є учасником технопарку “Інститут електрозварювання ім. Є.О. Патона” Національної Академії Наук України), вдосконалення структури управління.

Завод має унікальне обладнання для виробництва зварювальних флюсів новим способом – методом подвійного рафінування розплаву. Цей найбільш прогресивний спосіб варіння флюсів, захищений патентами, істотно поліпшив зварювально-технологічні властивості флюсів при збереженні сприятливого співвідношення якості до ціни.

Останні роки підприємство стабільно нарощує обсяги виробництва, скорочує енергоємність продукції, постійно проводиться модернізація виробництва, розробляються і впроваджуються нові технологічні процеси і види продукції (рис. 2.2). На газополум'яній флюсовареній печі щорічно виплавляється до 12 тисяч тонн зварювальних флюсів високої якості більше 20-ти найменувань. Електропеч, що працює в парі з газополум'яною піччю (за методом дуплекс-процесу), призначена для виробництва нових марок флюсів та підвищення якості випущених раніше (флюси з низьким вмістом фосфору і сірки). Зварювальні флюси виробництва ПрАТ «Запоріжсклофлюс» стабільно користуються великим попитом як на ринку України, так і за її межами. У цеху працює дві печі з виробництва силікату натрію. Це дає можливість одночасно випускати продукцію двох різних модулів від 1,8 до 3,5, що дуже зручно для споживачів. У 2001 році освоєно випуск силікату натрію з модулем 2.0, якого раніше на Україні не виробляли. На нього розроблені і затверджені нові

технічні умови. Виробництво силікату натрію в 2001 році в порівнянні з 2000 роком зросло в 2 рази. Після проведення реконструкції вузла грануляції силікату в 2002 році, продуктивність збільшилася ще на 20%. Скло рідке натрієве виробляється з 2014 року. Модуль 1,5-3,6 щільність від 1,30 до 1,50.

Рис. 2.2. Обладнання з виробництва зварювальних флюсів методом подвійного рафінування розплаву

В останні кілька років на підприємстві освоєно близько 30 видів нової продукції, які випускаються за технологіями, що базуються на нових розробках, заявлених на патент та мають «ноу-хау», які перевершують найкращі вітчизняні та деякі зарубіжні аналоги, впроваджені нові ресурсозберігаючі та енергозберігаючі технології, постійно ведеться робота над поліпшенням якості і вдосконаленням технології виробництва продукції, яка вже випускається, що значно підвищило її конкурентоспроможність.

ПрАТ «Запоріжсклофлюс» приділяє належну увагу охороні навколишнього середовища. На підприємстві проводяться оновлення основних засобів, виконуються ремонти газоочисних споруд та технологічного обладнання, виконуються природоохоронні заходи що дозволяє створювати сприятливу обстановку на території підприємства та його санітарно-захисній зоні - знизити кількість викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, скидів стічних вод у каналізаційну мережу, забезпечити належне поводження з відходами. Щорічно на підприємстві проводяться заходи з озеленення території підприємства та його санітарно-захисної зони, висаджуються дерева та чагарники, розбиваються клумби та газони, проводиться ліквідація карантинних рослин.

У 2020 р. на ПрАТ «Запоріжсклофлюс» була впроваджена інтегрована система менеджменту (ІСМ) та система екологічного менеджменту (СЕМ) згідно міжнародного стандарту ISO 14001:2015. На ПрАТ «Запоріжсклофлюс» особлива увага приділяється контролю якості сировини та матеріалів, що надходять, і продукції, що відвантажується, дотримання встановлених технологій на всіх ділянках виробництва. З метою збереження провідних позицій на ринку, та підвищення конкурентоспроможності, на підприємстві, як зазначалось, розроблена і впроваджена Система менеджменту якості у відповідності з новою версією ISO 9001:2015 на розробку, виробництво та збут зварювальних флюсів, силікату натрію розчинного, скла натрієвого рідкого, посуду зі скла та розсіювачів скляних. Сертифікація проведена відповідно до затвердженої у TUV NORD CERT методики аудитування та сертифікації. Вся продукція, що випускається ПрАТ «Запоріжсклофлюс», сертифікована.

ПрАТ «Запоріжсклофлюс» пов'язують міцні ділові відносини з споживачами з багатьох країн світу. Найбільш великими країнами-споживачами є Італія, Нігерія, Англія, Німеччина, Казахстан, Болгарія, Грузія, Латвія, Узбекистан. Завод пропонує на експорт всі види своєї продукції: зварювальні флюси, силікати натрію з різними модулями, посуду сортову з пресованого скла, чашки Петрі. Основним експортним продуктом завжди були

зварювальні флюси. В останні два роки 2020 – 2022 рр., завдяки інтенсивній маркетинговій політиці, відбулося також істотне збільшення частки експорту у виробництві скловиробів і особливо силікату натрію [29].

2.2. Аналіз фінансового потенціалу ПрАТ «Запоріжсклофлюс», ефективність його формування і використання

Фінансовий результат діяльності визначає стан підприємства як і на сьогодні так і прогнозує його можливості в перспективі, тому необхідним є детальний та кваліфікований підходи до формування його складових частин, а саме доходів та витрат, детально вивчати та аналізувати чинники, під впливом яких формується фінансовий результат, досліджувати динаміку, тенденції, резерви, що впливають на ефективність діяльності підприємства.

Аналіз фінансових результатів ПрАТ «Запоріжсклофлюс» проведемо на підставі використання прийомів горизонтального та вертикального аналізу та представимо в табл. 2.1 – 2.2.

Дохід від реалізації продукції у 2019 р. склав 375038 тис.грн., у 2020 р. – 376398 тис.грн., тобто обсяг доходів практично не змінився впродовж досліджуваного періоду; темп росту доходу складає 100,4%.

Позитивним є то, що темп росту собівартості реалізованої продукції нижче за темп росту доходу від реалізації продукції, він складає 93,7%. Це означає, що у 2020 р. обсяг валового прибутку більший за 2019 р. Так, валовий прибуток у 2019 р. складає 78443 тис.грн., а у 2020 р. – 98484 тис.грн., темп росту 125,5%. Можна констатувати, що на рівні валового прибутку підприємство у 2020 р. має можливість покривати всі витрати, що входять до складу собівартості реалізованої продукції та формувати валовий прибуток, питома вага якого в доході від реалізації продукції складає 26,4% проти 20,9% у 2019 р.

Таблиця 2.1

Аналіз складу, структури та динаміки фінансових результатів ПрАТ «ЗАПОРІЖСКЛОФЛЮС» у 2019 – 2020 рр.

Стаття	Код рядка	Абсолютні величини		Питома вага статей у чистому доході від реалізації		Відхилення		
		за попередній період	За звітний період	за попередній період	за звітний період	в абсолютних величинах	в структурі	темпи росту, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	375038	376398	100,0	100,0	1360	0,0	100,4
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(296595)	(277914)	-79,1	-73,8	18681	5,3	93,7
Валовий: прибуток	2090	78443	98484	20,9	26,2	20041	5,3	125,5
Інші операційні доходи	2120	11225	31680	3,0	8,4	20455	5,4	282,2
Адміністративні витрати	2130	(16177)	(20948)	-4,3	-5,6	-4771	-1,3	129,5
Витрати на збут	2150	(32355)	(25602)	-8,6	-6,8	6753	1,8	79,1
Інші операційні витрати	2180	(24999)	(38727)	-6,7	-10,3	-13728	-3,6	154,9
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	16137	44887	4,3	11,9	28750	7,6	278,2
Інші фінансові доходи	2220	74	69	0,0	0,0	-5	0,0	93,2
Фінансові витрати	2250	(623)	(676)	-0,2	-0,2	-53	0,0	108,5
Інші витрати	2270	(5)	(153)	0,0	0,0	-148	0,0	3 060,0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	15583	44127	4,2	11,7	28544	7,5	283,2
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(2863)	(8071)	-0,8	-2,1	-5208	-1,3	281,9
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	12720	36056	3,4	9,6	23336	6,2	283,5

Темп росту адміністративних витрат складає 129,5%, що негативно позначиться на операційному прибутку. Темп росту витрат на збут складає 79,1%, що позитивно позначиться на операційному прибутку. Інші операційні витрати у 2020 р. склали 38727 тис.грн., що на 13728 тис.грн. більше за витрати у 2019 р., темп росту витрат склав 154,9%. Фінансовий результат від операційної діяльності у 2020 р. склав 448877 тис.грн. проти 16137 тис.грн. у 2019 р.; така тенденція є позитивною, а темп росту операційного прибутку становить 278,2% (або 2,8 разів). Можемо констатувати, що у 2020 р. підприємство є спроможним до формування прибутку від операційної діяльності (основний вид діяльності підприємства), який у 2,8 разів перевищує операційний прибуток 2019 р. Тобто у 2020 р. у підприємства ПрАТ «Запоріжсклофлюс» фінансові можливості для формування чистого прибутку значно вище і як результат – підвищується фінансова стійкість підприємства за структурою капіталу. Фінансові витрати впродовж 2019 – 2020 рр. практично не змінилися і складають 623 тис.грн. у 2019 р. і 676 тис.грн. у 2020 р., тобто вони не здійснюють суттєвого впливу на чистий прибуток. Фінансовий результат до оподаткування у 2020 р. склав 441277 тис.грн., а фінансовий результат до оподаткування у 2019 р. – 15583 тис.грн., темп росту фінансового результату до оподаткування становить 283,2%, тобто практично такий, як темп росту операційного прибутку. Можна підсумувати, що витрати від фінансової та інвестиційної діяльності практично не впливають на фінансовий результат до оподаткування. Суттєво зросли витрати з податку на прибуток. Так, у 2019 р. вони становили 2863 тис.грн., а у 2020 р. – вже 8071 тис.грн. Це може бути результатом підняття цін на готову продукцію підприємства і рахунок чого підприємство зберегло обсяг доходу.

Але в результаті чистий прибуток у 2020 р. дорівнює 36056 тис.грн., а у 2019 р. – 12720 тис.грн., темп росту становить 283,5%, тобто за рахунок оптимізації витрат від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємству вдалось зберегти темп росту чистого прибутку. Можна

засвідчити, що на підприємстві на високому рівні перебуває організація фінансового менеджменту.

Динаміка фінансових результатів (прибутків) представлена на рис. 2.3.

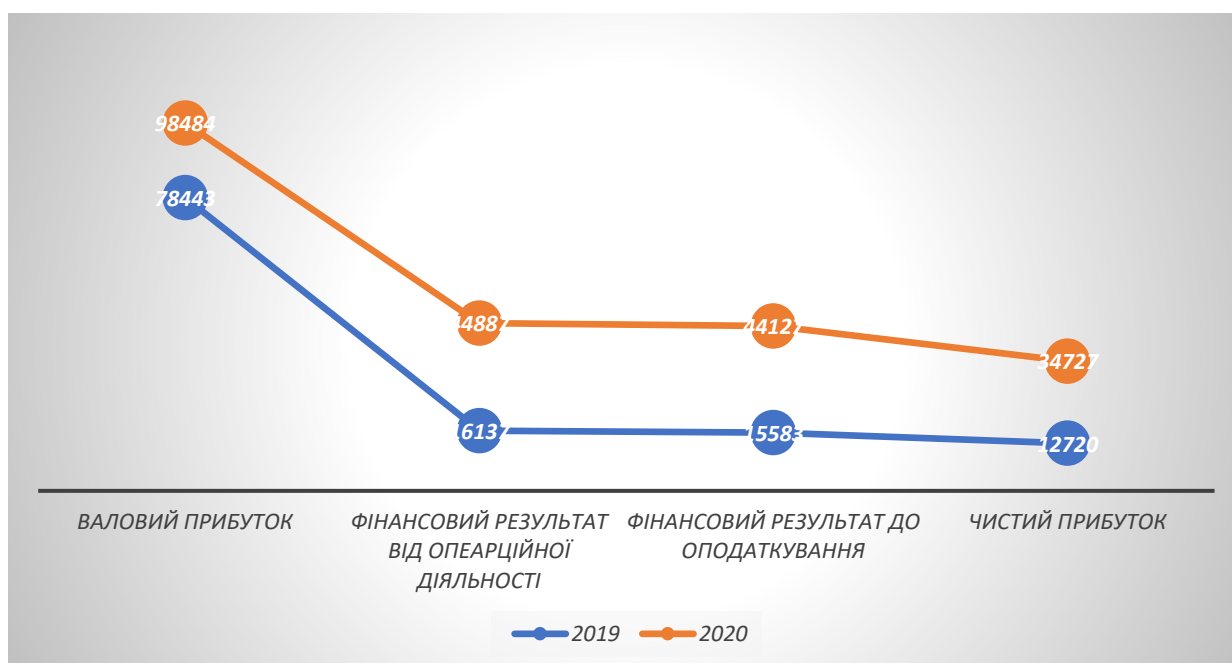

Рис. 2.3. Динаміка прибутків у 2019 – 2020 рр.

Прибутки 2020 р. суттєво зросли у порівнянні з прибутками 2019 р., що є позитивною тенденцією, яка свідчить про зростання фінансової стійкості підприємства як на товарному, так і на фінансовому ринках; про зростання конкурентоспроможності підприємства та його загальної дохідності, також стабільною є платоспроможність підприємства.

Аналіз звіту про фінансові результати у 2020 – 2021 рр. представлено у табл. 2.2. Загальний огляд звіту дає право припустити, що фінансові результати в цьому досліджуваному періоді мають досить негативні тенденції, які пов'язані, більше за все, зі зростанням цін та матеріальні ресурси. Чистий дохід від реалізації продукції має позитивну тенденцію зростання з 376398 тис.грн. у 2020 р. до 487057 тис.грн. у 2021 р., темп росту чистого доходу становить 129,4%. Собівартість реалізованої продукції зростає більшим темпом росту, а саме 154,8%. Тобто, темп росту собівартості перевищує темп росту чистого доходу від реалізації продукції. Доцільно проаналізувати

операційні витрати, більшість з яких входить до складу собівартості реалізованої продукції. Результати аналізу представлено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Динаміка операційних витрат ПрАТ «Запоріжсклофлюс» у 2020 – 2021 рр.

Стаття	Код рядка	Абсолютні величини		Питома вага статей у операційних витратах		Відхилення		
		за попередній період	За звітний період	за попередній період	за звітний період	в абсолютних величинах	в структурі	темпи росту, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Матеріальні затрати	2500	210 986	389 176	62,3	74,2	178 190	11,9	184,5
Витрати на оплату праці	2505	64 208	79 961	19,0	15,2	15 753	-3,8	124,5
Відрахування на соціальні заходи	2510	12 880	15 430	3,8	2,9	2 550	-0,9	119,8
Амортизація	2515	7 903	9 128	2,3	1,7	1 225	-0,6	115,5
Інші операційні витрати	2520	42 774	30 951	12,6	5,9	-11 823	-6,7	72,4
Разом	2550	338 751	524 646	100,0	100,0	185 895	0,0	154,9

Темп росту матеріальних витрат складає 184,5%, тобто у 2021 році суттєво зросли ціни на матеріальні ресурси, а підприємство відноситься до матеріалоємних та енергоємних підприємств. Витрати на оплату праці зросли на 24,5% і, відповідно, відрахування на соціальні заходи – на 119,8%.

Загальний темп росту операційних витрат становить 154,9%, тобто темп росту практично співпадає з темпом росту собівартості реалізованої продукції.

Таким чином, в результаті росту цін на матеріальні ресурси, підприємство втратило частину валового прибутку. В результаті валовий прибуток знизився у порівнянні з 2020 роком практично у два рази і склав 54897 тис.грн проти 97214 тис. грн. у 2020 році. За вирахуванням адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат фінансовий результат від операційної діяльності у 2021 році склав 15878 тис.грн. збитків, а чистий збиток 2021 року дорівнює 14787 тис.грн.

Таблиця 2.2

Аналіз складу, структури та динаміки фінансових результатів ПрАТ «ЗАПОРІЖСКЛОФЛЮС» у 2020 – 2021 рр.

Стаття	Код рядка	Абсолютні величини		Питома вага статей у чистому доході від реалізації		Відхилення		
		за попередній період	За звітний період	за попередній період	за звітний період	в абсолютних величинах	в структурі	темпи росту, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	376398	487057	100,0	100,0	110659	0,0	129,4
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(279184)	(432160)	-74,2	-88,7	-152976	-14,5	154,8
Валовий: прибуток	2090	97214	54897	25,8	11,3	-42317	-14,5	56,5
Інші операційні доходи	2120	31680	14102	8,4	2,9	-17578	-5,5	44,5
Адміністративні витрати	2130	(20955)	(23708)	-5,6	-4,9	-2753	0,7	113,1
Витрати на збут	2150	(25602)	(24807)	-6,8	-5,1	795	1,7	96,9
Інші операційні витрати	2180	(38779)	(36362)	-10,3	-7,5	2417	2,8	93,8
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	43558	0	11,6	0,0	-43558	-11,6	0,0
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195	0	(15878)	0,0	-3,3	-15878	-3,3	0,0
Інші фінансові доходи	2220	69	52	0,0	0,0	-17	0,0	75,4
Фінансові витрати	2250	(676)	(869)	-0,2	-0,2	-193	0,0	128,6

Інші витрати	2270	(153)	(38)	0,0	0,0	115	0,0	24,8
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	42798	0	11,4	0,0	-42798	-11,4	0,0
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	0	(16733)	0,0	-3,4	-16733	-3,4	0,0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(8071)	1946	-2,1	0,4	10017	2,5	-24,1
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	34727	0	9,2	0,0	-34727	-9,2	0,0
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	0	(14787)	0,0	-3,0	-14787	-3,0	0,0

Динаміка прибутків 2019 – 2021 рр. представлена на рис. 2.4.

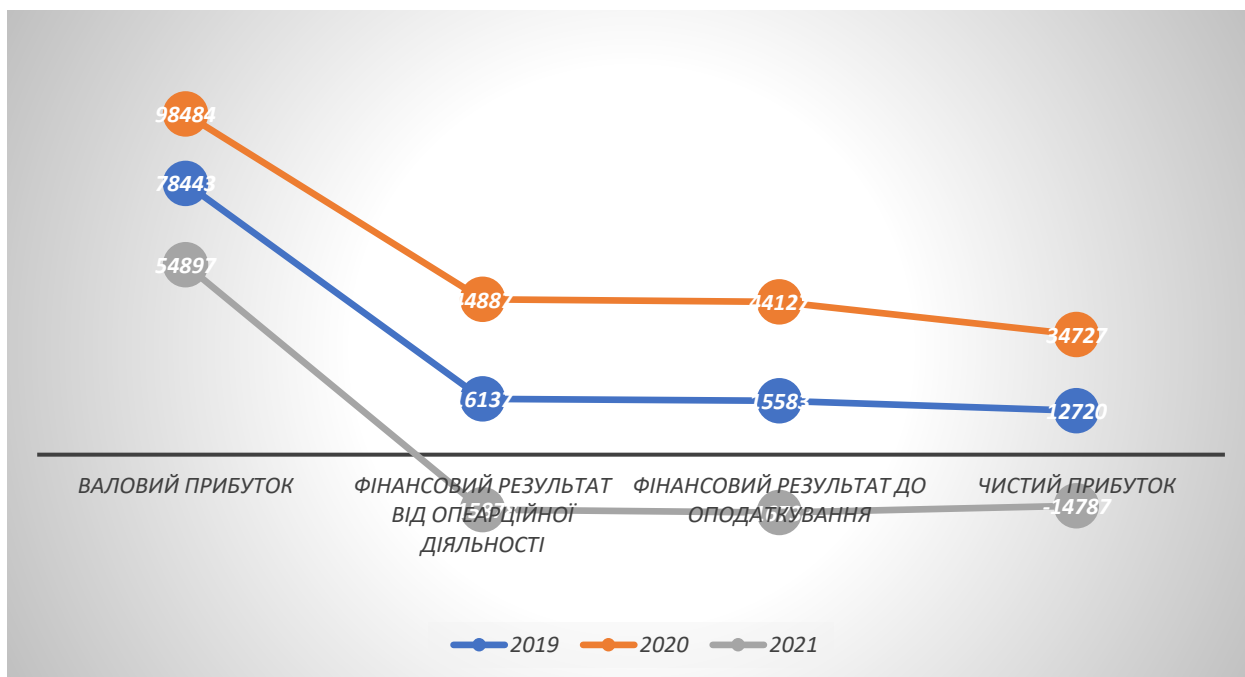

Рис. 2.4. Динаміка прибутків ПрАТ «Запоріжсклофлюс» у 2019 – 2021 рр.

Узагальнюючи результати аналізу фінансових результатів ПрАТ «Запоріжсклофлюс» у 2019 – 2021 рр. можемо констатувати, що 2021 рік позначився стрімким зростанням матеріальних витрат, що призвело до втрати частини валового прибутку у 2021 році у порівнянні з 2020 р.; за результатами операційної діяльності підприємство у 2021 р. отримало збиток в обсязі 15878 тис.грн.; чистий збиток у 2021 році склав 14787 тис.грн. Такі збитки і спричинили зниження залишків по рядку «1420» нерозподілений прибуток (непокритий збиток).

В цілому можна констатувати, що підприємство станом на кінець 2021 року має достатню фінансову стійкість завдяки накопиченому обсягу нерозподіленого прибутку, однак потребує опрацювання питання зростання матеріальних витрат, що у подальшому може привести до зниження фінансової стійкості ПрАТ «Запоріжсклофлюс».

Чистий прибуток підприємства є його фінансовим потенціалом, який використовується для реалізації інвестиційних потреб підприємства. Динаміка чистого прибутку представлена на рис. 2.4. Ми бачимо, що найвищий показник

чистого прибутку досягнуто у 2020 році і він дорівнює 34727 тис.грн. Вже у 2021 році підприємство має чистий збиток в обсязі 147787 тис.грн.

Для з'ясування обсягу сукупного фінансового потенціалу необхідно прослідкувати за змінами у структурі власного капіталу (табл. 2.3 – 2.5). Так, на початок 2019 р. у складі власного капіталу нерозподілений прибуток складає 89,1% або 168938 тис.грн.; на кінець року – 175637 тис.грн. або 89,4%, тобто за попередні періоди підприємство накопичило достатньо вагомий обсяг чистого прибутку, який є власним джерелом задоволення інвестиційних потреб підприємства. У 2020 р. на кінець року обсяг чистого прибутку також зростає і складає 205680 тис.грн. або 88,8%, тобто відбулась незначна зміна структури капіталу, що суттєво не позначилось на фінансовій стабільності підприємства.

У 2021 році на кінець року відбувається зниження обсягу нерозподіленого прибутку на 31208 тис.грн. і на кінець року обсяг нерозподіленого прибутку склав 173842 тис.грн. або 76,1%. Таким чином, в результаті збитків, які підприємство отримало у 2021 році відбулось зниження обсягу фінансового потенціалу, але ситуація не є критичною тому, що підприємство має запас фінансової міцності у вигляді накопиченого нерозподіленого чистого прибутку. Динаміка нерозподіленого чистого прибутку представлена на рис. 2.5.

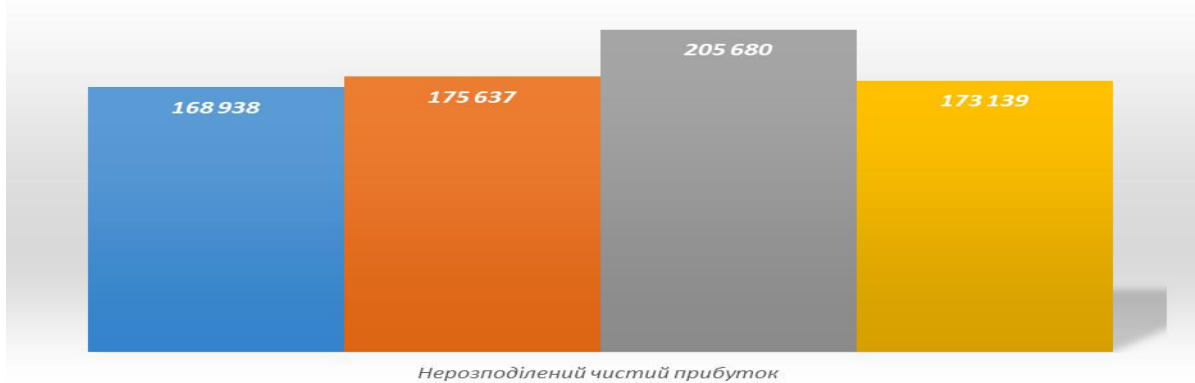

Рис. 2.5. Динаміка нерозподіленого прибутку ПрАТ «Запоріжсклофлюс»

Таблиця 2.3

Аналіз складу, структури та динаміки капіталу ПрАТ «ЗАПОРІЖСКЛЮФЛЮС» у 2019 р.

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду		На кінець звітної періоду		Відхилення показників за звітний період		
		тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	темп росту, %
І. Власний капітал								
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	168 938	89,1	175 637	89,4	6 699	0,3	104,0
Усього за розділом І	1495	169 641	89,5	176 340	89,8	6 699	0,3	103,9
Баланс	1900	189 584	100,0	196 478	100,0	6 894	0,0	103,6

Таблиця 2.4

Аналіз складу, структури та динаміки капіталу ПрАТ «ЗАПОРІЖСКЛЮФЛЮС» у 2020 р.

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду		На кінець звітної періоду		Відхилення показників за звітний період		
		тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	темп росту, %
І. Власний капітал								
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	175 645	89,4	205 680	88,8	30 035	-0,6	117,1
Усього за розділом І	1495	176 348	89,8	206 383	89,1	30 035	-0,6	117,0
Баланс	1900	196 486	100,0	231 557	100,0	35 071	0,0	117,8

Таблиця 2.5

Аналіз складу, структури та динаміки капіталу ПрАТ «ЗАПОРІЖСКЛЮФЛЮС» у 2021 р.

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду		На кінець звітнього періоду		Відхилення показників за звітний період		
		тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	темп росту, %
I. Власний капітал								
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	204 347	88,3	173 139	76,1	-31 208	-12,2	84,7
Усього за розділом I	1495	205 050	88,6	173 842	76,4	-31 208	-12,2	84,8
Баланс	1900	231 548	100,0	227 576	100,0	-3 972	0,0	98,3

2.3. Аналіз ділової активності ПрАТ «Запоріжсклофлюс»

Первинним показником оцінки ефективності виробничої діяльності промислового підприємства є стан основних засобів, який характеризується коефіцієнтом зносу. Коефіцієнт зносу показує відношення суми зносу до первинної вартості основних засобів. За результатами розрахунку коефіцієнту зносу ми бачимо, що на початок 2019 р. ступінь зносу основних засобів складає 31,46%, впродовж року вона зростає до 43,16%. Слід зазначити, що ступінь зносу, яка не перевищує 50% свідчить про те, що основні засоби забезпечують випуск конкурентоспроможної продукції. Впродовж досліджуваного періоду ступінь зносу не перевищує 50%, тобто у найближчий час підприємству не потрібно акумулювати власний фінансовий потенціал для модернізації основних засобів і його можна спрямовувати на придбання нового обладнання, нових технологій і т.д. Динаміка коефіцієнту зносу представлена на рис. 2.6.

Таблиця 2.6

Динаміка коефіцієнту зносу основних засобів ПрАТ «Запоріжсклофлюс»

Найменування показника	01.01.2019	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021
Коефіцієнт зносу основних засобів, відсотків	31,46	43,16	45,41	39,49

Наступними показниками, що характеризують ефективність використання ресурсів є показники ділової активності та рентабельності. Результати аналізу показників ділової активності представлені в табл. 2.7. Показники ділової активності (оборотності, дохідності активів та капіталу) розглядаються з точки зору участі складових активів та капіталу у господарському обороті підприємства. Фондовіддача – це фундаментальний економічний показник, який свідчить про ефективність використання основних засобів, їх завантаження у процесі виробництва. Впродовж 2019 – 2021 рр. показник фондовіддачі знаходиться на достатньо високому рівні, але

має тенденцію до зниження. Так, у 2019 р. він становив 7,4, а у 2021 р. – 6,9, тобто спостерігається деяке зниження кількості оборотів основних засобів.

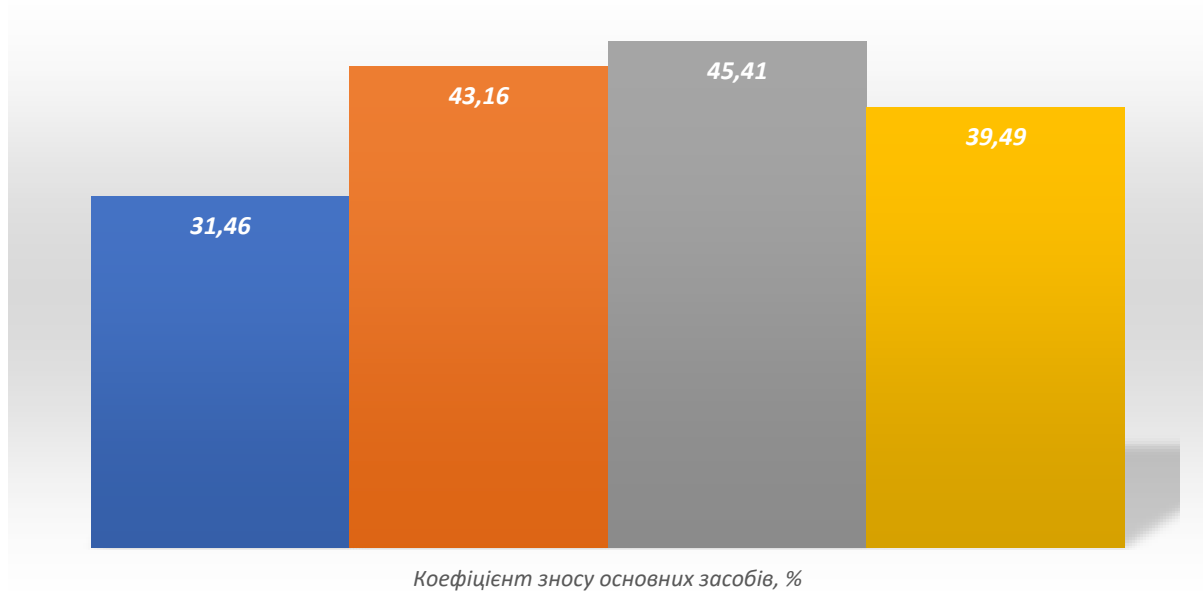

Рис. 2.6. Динаміка коефіцієнту зносу основних засобів ПрАТ «Запоріжсклофлюс»

Кількість оборотів коштів в розрахунках у 2019 р. становить 9,2 обороти, а у 2021 році – 9,6 оборотів, тобто швидкість обертання практично не змінилась. Позитивною динамікою є пришвидшення оборотності запасів; так швидкість обороту запасів у 2019 р. становить 226 днів, у 2020 р. – 200 днів, а вже у 2021 році – 114 днів. Пришвидшення оборотності запасів позитивно впливає на платоспроможність підприємства, його дохідність та фінансову стійкість. Слід відзначити, що уповільнилась оборотність кредиторської заборгованості. Так, час обороту кредиторської заборгованості у 2019 р. склав 24 дні; у 2020 р. – 29 днів, а вже у 2021 році – 33 дні. Звісно це не критичне уповільнення оборотності, однак слід звернути на це увагу тому, що підсилюється заборгованість підприємства за короткостроковими зобов'язаннями.

Таблиця 2.7

Аналіз показників ділової активності (дохідності активів та капіталу) ПрАТ «ЗАПОРІЖСКЛЮФЛЮС» у 2019 – 2021 рр.

Найменування показника	Досліджуваний період				
	2019	2020	+, -	2021	+, -
фондовіддача, гривень / гривень	7,382	6,967	-0,415	6,863	-0,104
оборотність коштів у розрахунках (ОКРО), оборотів	9,200	8,886	-0,314	9,603	0,717
час обороту коштів у розрахунках (ЧОКР), днів	39	41	1	37	-3
оборотність запасів, оборотів (ОЗО)	1,596	1,800	0,204	3,165	1,365
час обороту запасів (ЧОЗ), днів	226	200	-25	114	-86
час обороту кредиторської заборгованості (ЧОКЗ), днів	24	29	5	33	4
тривалість операційного циклу (ТОЦ), днів	250	229	-20	147	-82
тривалість фінансового циклу, днів	226	200	-25	114	-86
оборотність власного капіталу, оборотів	2,168	1,967	-0,201	2,571	0,604
оборотність сукупного капіталу, оборотів	1,943	1,759	-0,184	2,122	0,363
коефіцієнт стійкості економічного росту	0,106	0,204	0,098	0,009	-0,195

Тривалість операційного циклу та його динаміка свідчать про прискорення оборотності елементів оборотних активів, що позитивно вплинуло на тривалість операційного циклу, яка скоротилась з 250 днів у 2019 р. до 147 днів у 2021 р. Тривалість фінансового циклу має таку є тенденцію до скорочення, а саме фінансовий цикл у 2019 р. дорівнює 226 днів, а вже у 2021 р. 114 днів. Але це означає, що у 2021 році впродовж 114 днів підприємство має потребу у фінансуванні його поточної діяльності або за рахунок прискорення оборотності власних оборотних активів, або за рахунок залучення короткострокових позикових коштів у господарських оборот, що неминуче призведе до зростання залежності від позикових коштів і зниження фінансової стійкості підприємства. Також знизиться і його дохідність тому, що залучення позикових коштів відбувається або за рахунок кредиторської заборгованості (безоплатне джерело залучення на умовах строкової поворотності), або за рахунок залучення обсягу короткострокових кредитних ресурсів (залучення на умовах платності і поворотності). Динаміка тривалості фінансового циклу представлена на рис. 2.7.

Звертаємо увагу на те, що оборотність власного і сукупного капіталу мають позитивну тенденцію у 2021 р., вона прискорюється до 2,57 та 2,12, відповідно. А от коефіцієнт стійкості економічного росту у 2021 році практично дорівнює нулю, тоді як у 2019 р. він становив 0,106, а у 2020 р. – 0,204, тобто зріс у два рази. Таке падіння відбулось за рахунок отримання чистого збитку у 2021 р. в обсязі 14787 тис.грн.

Наступна група коефіцієнтів дохідності – коефіцієнти рентабельності. Результати розрахунку представлені в табл. 2.8.

Рентабельність продукції – це показник, який засвідчує спроможність підприємства покривати витрати, що включаються до собівартості реалізованої продукції. Ми бачимо, що у 2019 р. він дорівнює 26,4%; у 2020 р. зростає до 35,4%, що свідчить про конкурентоспроможність продукції та сильні позиції підприємства на товарному ринку; у 2021 р. рентабельність

продукції знижується до 12,7%, що відбулось за рахунок зростання матеріалоемності виробництва.

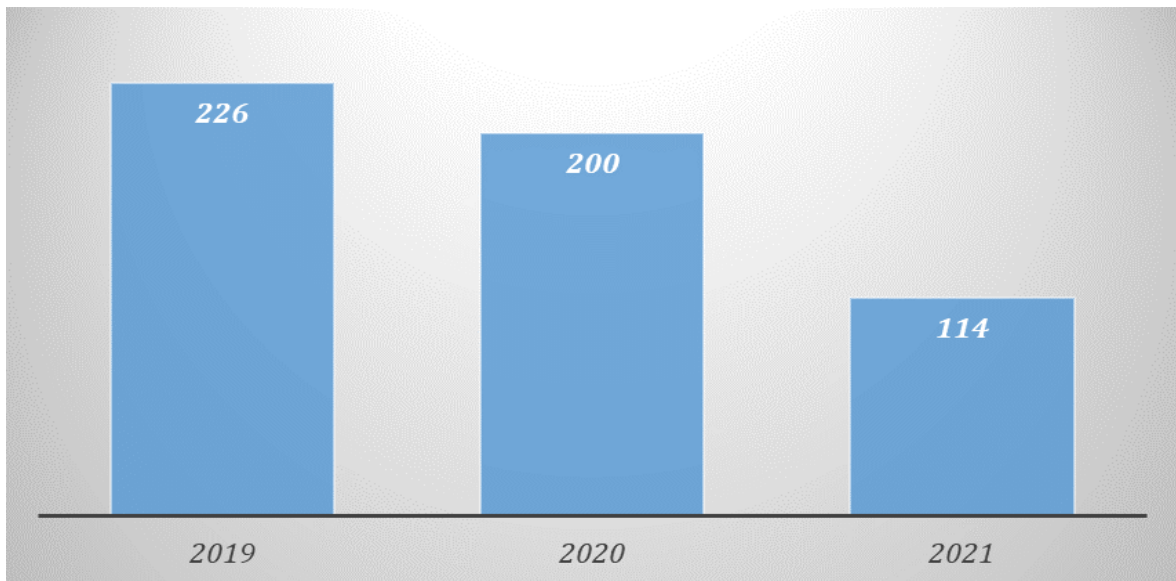

Рис. 2.7. Динаміка тривалості фінансового циклу ПрАТ «Запоріжсклофлюс» у 2019 – 2021 рр.

Таблиця 2.8

Аналіз показників рентабельності (збитковості) ПрАТ
«ЗАПОРІЖСКЛОФЛЮС»

Найменування показника	Досліджуваний період				
	2019	2020	+, -	2021	+, -
рентабельність продукції, відсотків	26,4	35,4	9,0	12,7	-22,1
рентабельність діяльності, відсотків	3,392	9,6	6,2	-3,0	-12,3
рентабельність активів, відсотків	6,590	16,8	10,3	-6,4	-23,3
рентабельність сукупного капіталу, відсотків	6,590	16,8	10,3	-6,4	-23,3
рентабельність власного капіталу, відсотків	7,353	18,8	11,5	-7,8	-26,6

Зміни цін на сировину та матеріали, а також на енергоресурси, негативно позначились на рентабельності продукції ПрАТ «Запоріжсклофлюс» у 2021 р. Всі інші показники рентабельності, які розраховані у табл. 2.5 мають

негативну динаміку тому, що у 2021 році підприємство отримало збитки (рис. 2.8).

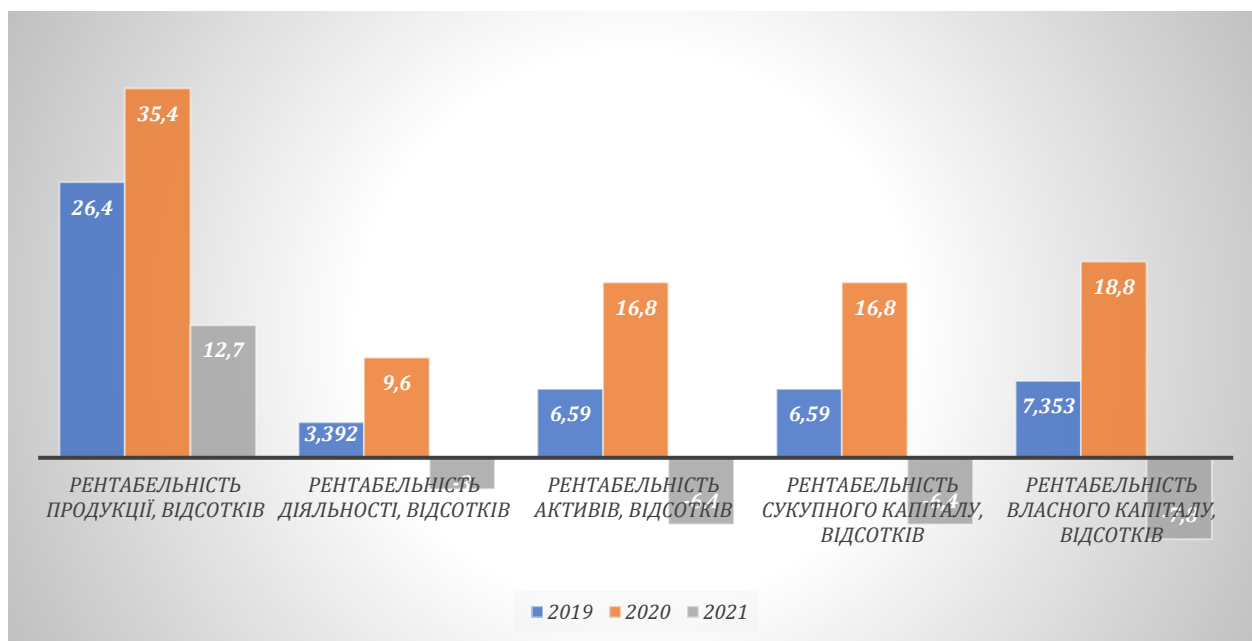

Рис. 2.8. Динаміка показників рентабельності ПрАТ «Запоріжсклофлюс»

Таким чином, можна констатувати, що впродовж досліджуваного періоду підприємство ПрАТ «Запоріжсклофлюс» має достатній обсяг накопиченого фінансового потенціалу у вигляді нерозподіленого прибутку, який, на жаль, у 2021 р. знизився в результаті збиткової діяльності. Виробничий потенціал у вигляді економічних ресурсів, які відображені в активах підприємства, використовується ефективно, але спостерігається зростання залежності підприємства від короткострокових позикових коштів. Тобто ефективність управління підприємством з точки зору фінансового менеджменту знаходиться на достатньо високому рівні, однак збитки – ознака кризи, тому ми вважаємо, що підприємству необхідно розробити заходи, які були б спрямовані на підвищення його конкурентоспроможності, з урахуванням того, що підприємство продовжує працювати в Запорізькій області, 70% якої знаходиться під окупацією.

2.4. Перспективи та можливості використання потенціалу української економіки в умовах війни

За оцінками експертів, сума прямих втрат України з початку повномасштабної війни становить більш як 125 млрд дол. США, а непрямі збитки сягають 1 трлн дол. Бізнес в Україні також постраждав. Загальна сума прямих збитків підприємств, включно з державними, та приватних осіб-підприємців оцінюється в 13 млрд дол., із них 9 млрд дол – збитки великих і середніх підприємств. Загальні непрямі втрати великих підприємств в Україні сягають 33,1 млрд дол. 2022 року зареєстровано на 40% менше юридичних осіб і на 30% – фізичних осіб-підприємців [21].

Металургійна, нафтопереробна та авіаційна галузі України зазнали стратегічно значущих втрат. І тільки докладаючи значні зусилля, залучаючи інвестиції, технології і висококваліфікований кадровий ресурс, їх можна буде відновити. Вищезазначений стан зумовлює необхідність серйозно переосмислити і відшукати можливості для переходу України від держав із нестійкими інституціями та неспроможністю щодо розвитку до кола таких країн, як Ізраїль чи Південна Корея. А отже, потрібно знайти інструменти і механізми, які сприяли б цьому. На мою думку, саме сучасний Ізраїль і Південна Корея – найкращі приклади успішного відновлення і функціонування в умовах постійного безпеково-військового протистояння. Для порівняння, ВВП на душу населення в Україні станом на 2021 рік становив 4 835,6 дол., тоді як в Ізраїлі – 52 170,7 дол. (у 11 разів більше) при чисельності населення 9 364 000 осіб, у Південній Кореї – 34 997,8 дол. (у 7,2 разу більше), населення якої дорівнює 51 744 876 осіб [21].

Розвиток Ізраїлю та Південної Кореї за останні 70 років показує, що, тільки сформувавши власні самодостатні економічні спроможності, можна побудувати стійку державу, яка має значні військові ресурси і потенціал. У зв'язку з низьким внутрішнім попитом Ізраїль під час свого заснування і Південна Корея в післявоєнний період сфокусувалися на формуванні

експортоорієнтованої конкурентної економіки з високою доданою вартістю товарів на продаж.

Дослідження досвіду Ізраїлю і Південної Кореї під час їхнього становлення як сучасних і високорозвинених країн показує, що важливою є наявність відповідальної та послідовної державницької еліти й інституцій, які розробляють прозору політику соціально-економічного розвитку країни, поступово формуючи і стимулюючи потенціал нації. Тобто серед значущих факторів успіху цих країн є довгострокове і цілеспрямоване врахування інтересів широких груп населення, дієве верховенство права, справедлива і необтяжлива податкова політика, значні системні інвестиції в людський капітал. Як наслідок, через 20–30 років – інтелектуалізація суспільства та розвинена економіка інноваційного типу [21].

У цьому контексті, вважаємо, Україні слід стратегічно сформувати своє бачення та інтереси в глобалізованому світі на наступні 20–30 років, виявити базові пріоритети, ресурси, переналаштувати державне регулювання під них і поступово тактичними кроками рухатися до досягнення проміжних і стратегічних цілей.

На жаль, потенціал вітчизняних бізнес-структур у воєнний час суттєво пригнічений. Так, основними загрозами для бізнесу під час війни є основні воєнні проблеми – насильницька смерть значної кількості людей, окуповані території, зруйновані підприємства, цехи, склади, магазини, відділення чи філії. Також до цього переліку входять більш тривала доставка та потреба в релокації. Значними проблемами є і скорочення кількості працівників, знижена продуктивність працюючих фахівців та їхній пригнічений психологічний стан. Багатьом власникам і керівникам верхньої чи середньої ланки дуже складно приймати рішення, адже доводиться покладатися не на планування чи прогнози, а швидше, на сподівання, гнучкість і власне критичне мислення. Введення нових товарних сегментів, інвестиції в перехід на нові лінійки чи категорії в таких умовах відкладаються на невизначений час, бізнес-структури в основному фокусуються на виживанні [21].

Крім того, під час війни значно знизилася купівельна спроможність переважної більшості громадян, велика кількість платоспроможного населення виїхала з країни або обмежила рівень витрат. Через це сукупний попит на більшість товарів і послуг знизився, а обсяги обігових коштів у вітчизняних бізнес-структур значно скоротилися. При цьому облікова ставка НБУ становить 25%, тож кредитування бізнесу за цих умов майже неможливе. Фондовий ринок України також малодієвий для залучення коштів, — системні порушення прав власності на активи, постійні маніпуляції й правоохоронно-судове свавілля повністю знищили цей ефективний інструмент залучення коштів бізнесом.

Зауважимо, що не для всіх підприємств України воєнні дії спричиняють збитки і пригнічують їхній стан. Так, для підприємств військово-промислового комплексу відбувається значне масштабування, суттєво зростає попит на їхню продукцію, надходять значні авансові платежі з бюджету та позабюджетних фондів. Але за рік війни виробництво дронів, мін, снарядів, військового спорядження тощо чомусь і досі ще не на належному рівні [21].

Меншою мірою страждають фірми, що реалізують ІТ-послуги для іноземних замовників. Вони також менш залежні від місцевих замовників і не потребують складних логістичних маршрутів доставки і значних товарно-матеріальних чи сировинних запасів. До того ж експортоорієнтовані підприємства, особливо розташовані (або релоковані) в Західній Україні, отримали в 2022 році широкий доступ до ринків ЄС завдяки запровадженню зони вільної торгівлі з Євросоюзом. Наразі ж ЄС скасував усі мита і квоти для українських товарів, а також спростив транспортне сполучення. Якщо до великої війни на ЄС у міжнародній торгівлі України припадав 41%, то протягом 2022-го цей показник зріс до 55,5%. Для подальшої успішної інтеграції в ринки ЄС вітчизняним бізнес-структурам необхідні адаптація до європейських технічних стандартів і регламентів, сертифікація продукції та виробництва за вимогами Європейського Союзу.

Крім того, на тлі виходу російських виробників із західних ринків в українського промислового сектору з'явилися й нові ніші на світових ринках, і цим треба оперативно скористатися. Провідну інформаційно-консультаційну та стимулюючу роль (особливо для малого і середнього бізнесу) у виході на зовнішні ринки мають відіграти прагматичні державні органи влади, але їхньої адвокації і допомоги, на жаль, майже не має [21].

Потенціал для розвитку українських місцевих виробників збільшується і через вихід з вітчизняного ринку деяких міжнародних гравців. Для багатьох підприємств видобувної, будівельної, деревообробної, меблевої, архітектурно-конструкторської, дизайнерської, транспортної та інших сфер відкриються широкі можливості в післявоєнний період під час відбудови, адже для відновлення пошкодженої інфраструктури, будівель і доріг необхідні компанії та державно-приватні партнерства, що надаватимуть ці послуги. В таких випадках держава повинна забезпечити фандрайзинг через залучення коштів із фондів репарацій, конфіскацій, грантів на відновлення від урядів інших країн, а приватна складова партнерства – організувати працівників і послуги з відбудови. Організація цих процесів потребує від державних органів влади більшої прозорості, чітких і досяжних стандартів контролю та, головне, більшої доступності до тендерів представників вітчизняного бізнесу (сприяти його зростанню, масштабуванню та інноваційності), а не всім відомих турецьких компаній [21].

Досвід країн, які пройшли через руйнівні військові конфлікти і стали успішними, показує, що державі потрібно швидше адаптуватися, гнучко і з максимальною ефективністю реагувати на існуючі виклики, активно розвивати інклюзивне підприємництво, а не олігархічні структури. Вітчизняне бізнес-середовище вже понад 30 років чекає доступного фінансування, зручних державних сервісів і захисту прав власності на свої активи. Для виживання в сучасних складних геополітичних і геоекономічних умовах Україні потрібно відновлювати свою економіку на засадах стійкості та самодостатності, вона має бути конкурентоспроможна з відповідними

соціальними ліфтами і прозорим державним апаратом. Перебудувати її може, на наш погляд, лише відповідальна політична еліта з дієвими державними інститутами та довгостроковою стратегією соціально-економічного розвитку.

2.6. Повоєнна трансформація економічного потенціалу промислових підприємств як передумова ефективного управління

Сьогодні український бізнес несе втрати своїх виробничих потужностей, має непередбачувані капітальні витрати по релокалізації, не має достатньо енергетичних ресурсів для живлення хоча би свого функціонування, не піднімаючи питання розвитку. Втім, саме цей час є найбільш відповідальним для кардинальних змін. Маємо нагоду побачити на власні очі справдження діалектичних законів розвитку, приведених в дію українцями власноруч. Руйнація – це прямий дороговказ на відбудову у новій якості.

Головним при цьому є мобілізація виробничого, енергетичного, ресурсного, людського потенціалу економіки та відкриття традиційних та інноваційних джерел його відновлення. Насьогодні для українських підприємств очевидно, що для виживання необхідно здійснити революційний хід – ривок у розвитку за визначеним напрямом євроінтеграції, оскільки об'єктивно не існує еволюційних можливостей для планомірного переходу на нову якісно вищу ступінь розвитку. Навіть у такий важкий час в Україні ніхто не здатен скасувати дію законів діалектики, які зводяться до якісних змін під впливом як творчих, так і руйнівних процесів в економіці. Закон єдності та боротьби протилежностей реалізується у відмиранні або свідомій відмові від застарілих елементів, а у нашій українській реальності – це ще й фізичне знищення та позбавлення можливостей працювати за напрацьованими схемами та механізмами. Втім, для соціально-економічної системи, яка бореться, це не означає позбавлення перспектив розвитку. У цій боротьбі явлена творча сила, яка спрямована на забезпечення сприятливих умов для

створення та поширення нового задля збереження життєздатності і прогресивного розвитку соціально-економічної системи.

Завдяки здійсненню руйнівної та творчої функції відбувається оновлення – і стає можливим розвиток через кризу, що є проявом дії закону заперечення (руйнація заперечує стару форму, створення нового заперечує руйнацію) [22, с. 210-211]. Загрозою творчому перетворенню функціонування економічної системи України може стати затяжний характер війни та істотне розширення масштабу загострених нею соціально-економічних проблем. Війна «виснажує» потенціал національної економіки, намагаючись відібрати у неї здатність до реалізації якісно нових зрушень. Тому євроінтеграція – це відкритий економічний фронт за майбутнє України.

Інтегральним економічним наслідком війни для України є падіння ВВП, якого не спостерігалось з часу перших років здобуття незалежності нашої держави. Тільки за перший квартал 2022 року українська економіка досягла економічного дна 2014 року – скорочення ВВП становило 15,1%. До кінця другого кварталу 2022 року цей процес прискорився вдвічі: ВВП скоротився на 37,2% порівняно з аналогічним періодом 2021 року.

За третій квартал 2022 року темп скорочення ВВП уповільнився до 30,8%. Втім, у державний бюджет України на 2023 рік закладено 3,2% зростання ВВП за умов завершення активних бойових дій влітку цього року [23, 24]. За експертними даними, визначеними за методологією PDNA Світового банку, тільки за перші чотири місяці повномасштабної війни вітчизняна промисловість понесла збитки у сумі 8,1 млрд. доларів США, що становить більше 4% ВВП України у 2021 році. Лєвова частка збитків припала на приватний бізнес (до 70%). Станом на 01 липня 2022 року українські промислові підприємства загалом втратили чверть власного капіталу [23, 24]. Більшість виробничих потужностей зруйновані повністю (65% сукупних збитків) та підлягають відбудові з нуля, вартість якої буде значно вищою за суму втрат активів, але й отримана нова якість виробництва буде відповідати передовому світовому досвіду у сфері техніки та технологій. До галузей, які

найбільш постраждали від війни, відносяться: вугільна та нафтопереробна промисловість, металургія та енергетика.

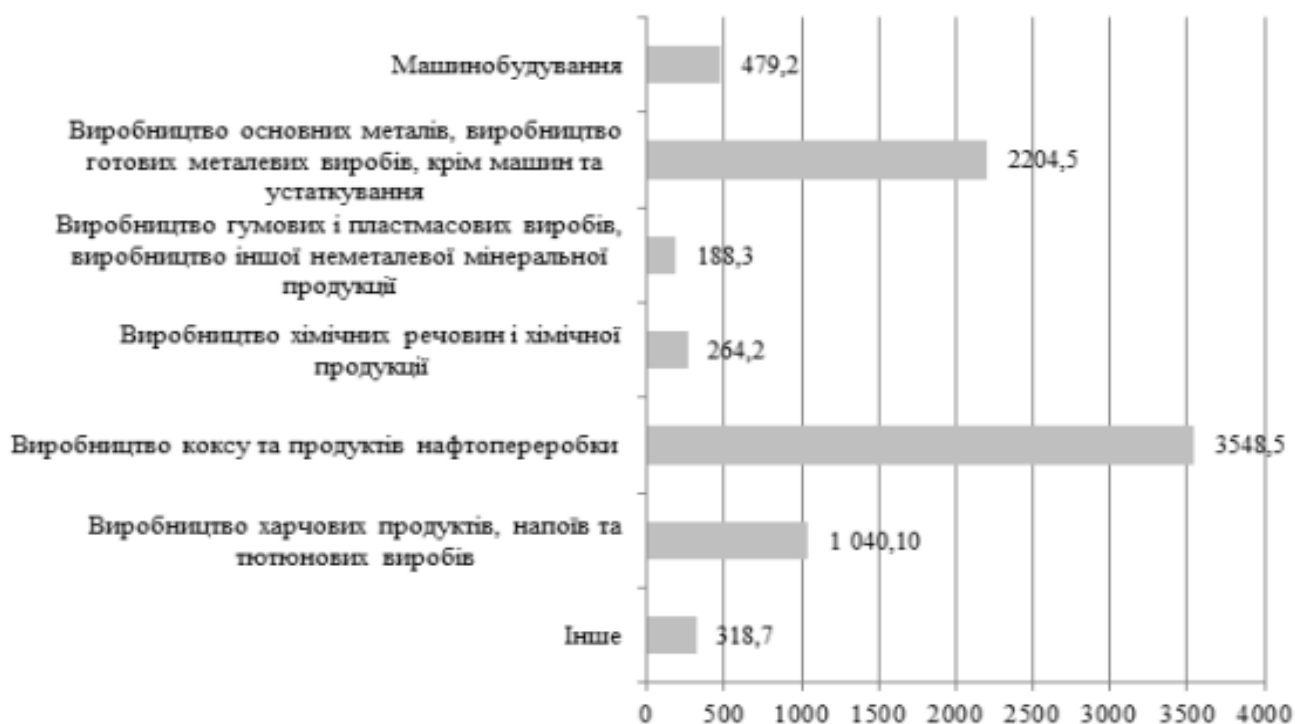

Рис. 2.9. Збитки за галузями промисловості України у 2022 р.

Поряд із зростанням збитків українських виробників маємо розширення розриву між обсягами експортних та імпорتنних операцій. Впродовж січня – жовтня 2022 року експорт українських товарів скоротився до 67,7% рівня 2021 року за аналогічний період. Негативне сальдо торговельного балансу зросло у 2,6 рази і досягло 7050,4 млн. доларів США [23]. Подібні просідання у платіжному балансі, за аналогією випадків в економічній історії незалежної України, завжди були передвісниками чергового стрибка девальвації української гривні. Потрібно розуміти, що економічна інфраструктура – це дещо другорядна потреба в масштабному процесі відбудови. Наразі держава проводить відновлення критично важливої інфраструктури в енергетичній, освітній та медичній сферах. Згідно з наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 09.12.2022 року №253 «Про затвердження переліку проектів, які фінансуються за рахунок субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію проектів у рамках Програми з відновлення

України» виділено 100 млн. грн. на капітальний ремонт та будівництво комунальних закладів освіти та лікарень [26].

Багаторічна інтелектуальна праця вітчизняних науковців по боротьбі з деіндустріалізацією економіки України має здобути реальну форму та втілитися у практиці життя. Під повоєнною трансформацією варто розуміти не просто відбудову чи реконструкцію зруйнованих виробничих потужностей, а їх створення за прикладом провідних аналогів виробництв у світі.

Розпочати процес масштабної відбудови економічної інфраструктури Україна зможе тільки після припинення бойових дій та отримання надійних міжнародних безпекових гарантій захисту державних кордонів, територіальної цілісності та незалежності. В контексті підготовки до цього важливим питанням постає пошук джерел фінансування повоєнної трансформації економічного потенціалу українських підприємств. Найбільш вагомими джерелами фінансування повоєнної відбудови України очевидно вбачаються репарації від країни-агресора та допомога міжнародної спільноти.

Пул міжнародної допомоги для відбудови України вже окреслений міжнародною військовою підтримкою, а саме Європейський Союз, уряди країн-партнерів та міжнародні інститути – Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, Європейський інвестиційний банк, Європейський банк реконструкції та розвитку, ін.

До прикладу, уже напрацьований алгоритм дій між учасниками Програми з відновлення України за участі Європейського інвестиційного банку. Він передбачає [27]:

1. *Субвенції місцевим бюджетам.* Для реалізації проектів відбудови в територіальних громадах місцевим бюджетам будуть передаватися субвенції з державного бюджету за рахунок коштів, отриманих від Європейського інвестиційного банку.

2. *Формування переліку проектів відбудови.* Такий перелік має бути затверджений наказом Міністерства розвитку громад та територій України та схвалений Європейським інвестиційним банком.

3. *Прийняття рішення місцевими органами самоврядування щодо фінансування проектів.* Відповідні асигнування (доходи) та видатки, що передбачають обов'язкове співфінансування, затверджуються рішенням місцевих рад (розпорядженням начальника військової адміністрації).

4. *Укладення трьохсторонньої угоди.* Між Міністерством фінансів України, Міністерством розвитку громад та територій України, власниками об'єкту та кінцевими бенефіціарами реалізації проекту укладається Угода про передачу коштів позики.

5. *Розробка тендерної документації по проекту.* На основі типової тендерної документації кінцевий бенефіціар розробляє тендерну документацію по проекту, яка схвалюється Міністерством розвитку громад та територій України після перевірки на відповідність вимогам Європейського інвестиційного банку.

6. *Оголошення тендеру на виконання проекту:* закупівля кінцевим бенефіціаром будівельних робіт, послуг з технічного нагляду, інженерних консультацій, тощо.

7. *Реалізація проекту.* Кінцевий бенефіціар інформує Міністерство розвитку громад та територій України та документально підтверджує усі кроки по реалізації проекту: укладає договори з переможцями тендерів та завірені їх копії з усіма платіжними документами передає Міністерству розвитку громад та територій України, щомісяця звітується про стан виконання проекту та підтверджує цільове використання коштів позики. Остаточний звіт по реалізації проекту має бути підтверджений актом введення в експлуатацію об'єкта.

Утворена в листопаді 2022 року Експертна робоча група з питань ініціювання, підготовки, супроводження та реалізації спільних з Європейським інвестиційним банком проектів у рамках Програми з відновлення України розглядає проектні заявки для включення до цієї програми на виконання [28]. Тож, організаційний процес по створенню

механізму повоєнної трансформації економічного потенціалу підприємств України уже запущений.

Втім, він має розвиватися задля забезпечення вирішення більш складних завдань повоєнної відбудови вітчизняної економіки, серед яких не тільки відбудова знищених або пошкоджених внаслідок війни майна та інфраструктури, а й нарощування темпів економічного зростання на основі зниження безпекових ризиків і формування злагодженої внутрішньої та зовнішньої економічної політики.

У цьому контексті доцільно апелювати до світового досвіду щодо створення Трастового фонду солідарності з Україною, який виконуватиме функції залучення та координації міжнародної допомоги. Принциповим моментом його функціонування повинна стати підтримка України здебільшого у формі грантів (безповоротної допомоги), а не кредитів.

Ця об'єктивна економічна необхідність обумовлена існуючим станом на кінець 2022 року непомірним навантаженням державного боргу на рівні вищому за 80% ВВП [23]. Нарощування нових боргів створить економічні загрози безпеці України. Тільки переважний грантовий характер фінансування повоєнної трансформації економічного потенціалу українських підприємств дозволить уникнути загрози дефолту та зародити паростки економічного зростання в Україні.

Отже, повоєнна трансформація економічного потенціалу українських підприємств фактично є другим етапом загального плану відбудови нашої держави, оскільки наразі усі дії правомірно сфокусовані на відновленні об'єктів соціальної інфраструктури та наданні гуманітарної допомоги. Варто визнати, що етап повоєнної відбудови економіки України триватиме кілька років, однак його поступова реалізація матиме своїми відчутними наслідками екстенсивне нарощування робочих місць та приріст інтенсивності генерування доходів українським бізнесом. При цьому важливо, щоб міжнародна допомога для відбудови економіки України спрямовувалася на підтримку та впровадження новітньої техніки та сучасних технологій у вітчизняній

промисловості. Впровадження технологій, що відповідають європейським стандартам, дозволять українським підприємствам відновити свої позиції на ринку та інтегруватися в глобальні ланцюги створення вартості.

Стратегічно важливими для національної економіки в поствоєнний період є такі галузі промисловості як: машинобудування (зокрема, в частині обладнання для паливно-енергетичного комплексу, транспортного машинобудування та виробництва озброєнь); залізорудна і металургійна промисловість; добування нафти і газу; нафтопереробка; хімічна і фармацевтична промисловість. Для відродження та посилення цих галузей вкрай важливо включити до Програми з відбудови України компоненти не лише кредитного, а й пайового фінансування як діючих і пошкоджених під час війни підприємств, так і нових виробників. При цьому кредитна підтримка бізнесу повинна ґрунтуватися на належному потенціалі економічної віддачі та передбачати кредитування інвестиційно-інноваційних потреб українських підприємств – їх модернізації та реструктуризації задля освоєння євроінтеграційних можливостей.

Висновки до розділу 2

Підприємство ПрАТ «Запоріжсклофлюс» є найбільшим і єдиним виробником силікату натрію (брили) в Україні, одним з найбільших світових виробників зварювальних плавлених флюсів, а також виробником посуду з пресованого безбарвного скла.

Основний вид продукції підприємства – зварювальний флюс – це гранульований порошок з розміром зерен від 0,2 до 4 мм, призначений для здійснення зварювальних процесів. У процесі зварювання гранули плавляться і виділяють газ, а потім при охолодженні утворюють кірку з шлаку. Зварювальні флюси класифікуються за технологією виробництва, хімічним складом, призначенням і іншим характеристикам. Підприємство ПрАТ «Запоріжсклофлюс» виробляє плавлені зварювальні флюси, виготовлені методом подвійного рафінування розплаву і використання мінеральних

відходів зварювального виробництва. Новий спосіб варіння флюсів дозволив поліпшити зварювально-технологічні властивості флюсів, знизити потребу в природній сировині, а також вирішує проблему навколишнього середовища.

В останні роки відзначається стійка тенденція зростання обсягів виробленої продукції і поліпшення економічних показників діяльності підприємства. Цьому в чималому ступені сприяє висока кваліфікація і досвід інженерів і робітників заводу, розробка в тісній співпраці з Інститутом електрозварювання ім. Є.О. ПАТОНА і впровадження прогресивних методів виробництва, інтенсифікація та автоматизація виробничих процесів, використання сучасних інноваційних механізмів фінансування (завод є учасником технопарку “Інститут електрозварювання ім. Є.О. Патона” Національної Академії Наук України), вдосконалення структури управління.

ПрАТ «Запоріжсклофлюс» приділяє належну увагу охороні навколишнього середовища. На підприємстві проводяться оновлення основних засобів, виконуються ремонти газоочисних споруд та технологічного обладнання, виконуються природоохоронні заходи що дозволяє створювати сприятливу обстановку на території підприємства та його санітарно-захисній зоні - знизити кількість викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, скидів стічних вод у каналізаційну мережу, забезпечити належне поводження з відходами. Щорічно на підприємстві проводяться заходи з озеленення території підприємства та його санітарно-захисної зони, висаджуються дерева та чагарники, розбиваються клумби та газони, проводиться ліквідація карантинних рослин.

У 2020 р. на ПрАТ «Запоріжсклофлюс» була впроваджена інтегрована система менеджменту (ІСМ) та система екологічного менеджменту (СЕМ) згідно міжнародного стандарту ISO 14001:2015. На ПрАТ «Запоріжсклофлюс» особлива увага приділяється контролю якості сировини та матеріалів, що надходять, і продукції, що відвантажується, дотримання встановлених технологій на всіх ділянках виробництва. З метою збереження провідних позицій на ринку, та підвищення конкурентоспроможності, на підприємстві,

як зазначалось, розроблена і впроваджена Система менеджменту якості у відповідності з новою версією ISO 9001:2015 на розробку, виробництво та збут зварювальних флюсів, силікату натрію розчинного, скла натрієвого рідкого, посуду зі скла та розсіювачів скляних. Сертифікація проведена відповідно до затвердженої у TUV NORD CERT методики аудитування та сертифікації. Вся продукція, що випускається ПрАТ «Запоріжсклофлюс», сертифікована.

ПрАТ «Запоріжсклофлюс» пов'язують міцні ділові відносини з споживачами з багатьох країн світу. Найбільш великими країнами-споживачами є Італія, Нігерія, Англія, Німеччина, Казахстан, Болгарія, Грузія, Латвія, Узбекистан. Завод пропонує на експорт всі види своєї продукції: зварювальні флюси, силікати натрію з різними модулями, посуду сортову з пресованого скла, чашки Петрі. Основним експортним продуктом завжди були зварювальні флюси. В останні два роки 2020 – 2022 рр., завдяки інтенсивній маркетинговій політиці, відбулося також істотне збільшення частки експорту у виробництві скловиробів і особливо силікату натрію.

Фінансовий результат діяльності визначає стан підприємства як і на сьогодні так і прогнозує його можливості в перспективі, тому необхідним є детальний та кваліфікований підходи до формування його складових частин, а саме доходів та витрат, детально вивчати та аналізувати чинники, під впливом яких формується фінансовий результат, досліджувати динаміку, тенденції, резерви, що впливають на ефективність діяльності підприємства.

Узагальнюючи підсумки аналізу фінансових результатів ПрАТ «Запоріжсклофлюс» у 2019 – 2021 рр. можемо констатувати, що 2021 рік позначився стрімким зростанням матеріальних витрат, що призвело до втрати частини валового прибутку у 2021 році у порівнянні з 2020 р.; за результатами операційної діяльності підприємство у 2021 р. отримало збиток в обсязі 15878 тис.грн.; чистий збиток у 2021 році склав 14787 тис.грн. Такі збитки і спричинили зниження залишків по рядку «1420» нерозподілений прибуток (непокритий збиток).

Для з'ясування обсягу сукупного фінансового потенціалу необхідно прослідкувати за змінами у структурі власного капіталу. Так, на початок 2019 р. у складі власного капіталу нерозподілений прибуток складає 89,1% або 168938 тис.грн.; на кінець року – 175637 тис.грн. або 89,4%, тобто за попередні періоди підприємство накопичило достатньо вагомий обсяг чистого прибутку, який є власним джерелом задоволення інвестиційних потреб підприємства. У 2020 р. на кінець року обсяг чистого прибутку також зростає і складає 205680 тис.грн. або 88,8%, тобто відбулась незначна зміна структури капіталу, що суттєво не позначилось на фінансовій стабільності підприємства. У 2021 році на кінець року відбувається зниження обсягу нерозподіленого прибутку на 31208 тис.грн. і на кінець року обсяг нерозподіленого прибутку склав 173842 тис.грн. або 76,1%.

За результатами розрахунку коефіцієнту зносу ми бачимо, що на початок 2019 р. ступінь зносу основних засобів складає 31,46%, впродовж року вона зросла до 43,16%. Слід зазначити, що ступінь зносу, яка не перевищує 50% свідчить про те, що основні засоби забезпечують випуск конкурентоспроможної продукції.

Тривалість операційного циклу та його динаміка свідчать про прискорення оборотності елементів оборотних активів, що позитивно вплинуло на тривалість операційного циклу, яка скоротилась з 250 днів у 2019 р. до 147 днів у 2021 р. Тривалість фінансового циклу має таку є тенденцію до скорочення, а саме фінансовий цикл у 2019 р. дорівнює 226 днів, а вже у 2021 р. 114 днів. Але це означає, що у 2021 році впродовж 114 днів підприємство має потребу у фінансуванні його поточної діяльності або за рахунок прискорення оборотності власних оборотних активів, або за рахунок залучення короткострокових позикових коштів у господарських оборот, що неминуче призведе до зростання залежності від позикових коштів і зниження фінансової стійкості підприємства. Також знизиться і його дохідність тому, що залучення позикових коштів відбувається або за рахунок кредиторської заборгованості (безоплатне джерело залучення на умовах строкової

поворотності), або за рахунок залучення обсягу короткострокових кредитних ресурсів (залучення на умовах платності і поворотності).

Рентабельність продукції – це показник, який засвідчує спроможність підприємства покривати витрати, що включаються до собівартості реалізованої продукції. Ми бачимо, що у 2019 р. він дорівнює 26,4%; у 2020 р. зростає до 35,4%, що свідчить про конкурентоспроможність продукції та сильні позиції підприємства на товарному ринку; у 2021 р. рентабельність продукції знижується до 12,7%, що відбулось за рахунок зростання матеріалоемності виробництва. Зміни цін на сировину та матеріали, а також на енергоресурси, негативно позначились на рентабельності продукції ПрАТ «Запоріжсклофлюс» у 2021 р. Всі інші показники рентабельності, які розраховані у табл. 2.5 мають негативну динаміку тому, що у 2021 році підприємство отримало збитки. Таким чином, можна констатувати, що впродовж досліджуваного періоду підприємство ПрАТ «Запоріжсклофлюс» має достатній обсяг накопиченого фінансового потенціалу у вигляді нерозподіленого прибутку, який, на жаль, у 2021 р. знизився в результаті збиткової діяльності. Виробничий потенціал у вигляді економічних ресурсів, які відображені в активах підприємства, використовується ефективно, але спостерігається зростання залежності підприємства від короткострокових позикових коштів. Тобто ефективність управління підприємством з точки зору фінансового менеджменту знаходиться на достатньо високому рівні, однак збитки – ознака кризи, тому ми вважаємо, що підприємству необхідно розробити заходи, які були б спрямовані на підвищення його конкурентоспроможності, з урахуванням того, що підприємство продовжує працювати в Запорізькій області, 70% якої знаходиться під окупацією. Досвід країн, які пройшли через руйнівні військові конфлікти і стали успішними, показує, що державі потрібно швидше адаптуватися, гнучко і з максимальною ефективністю реагувати на існуючі виклики, активно розвивати інклюзивне підприємництво, а не олігархічні структури. Вітчизняне бізнес-середовище вже понад 30 років чекає доступного фінансування, зручних державних

сервісів і захисту прав власності на свої активи. Для виживання в сучасних складних геополітичних і геоекономічних умовах Україні потрібно відновлювати свою економіку на засадах стійкості та самодостатності, вона має бути конкурентоспроможна з відповідними соціальними ліфтами і прозорим державним апаратом. Перебудувати її може, на наш погляд, лише відповідальна політична еліта з дієвими державними інститутами та довгостроковою стратегією соціально-економічного розвитку. Сьогодні український бізнес несе втрати своїх виробничих потужностей, має непередбачувані капітальні витрати по релокалізації, не має достатньо енергетичних ресурсів для живлення хоча би свого функціонування, не піднімаючи питання розвитку. Втім, саме цей час є найбільш відповідальним для кардинальних змін. Маємо нагоду побачити на власні очі справдження діалектичних законів розвитку, приведених в дію українцями власноруч. Руйнація – це прямий дороговказ на відбудову у новій якості. Головним при цьому є мобілізація виробничого, енергетичного, ресурсного, людського потенціалу економіки та відкриття традиційних та інноваційних джерел його відновлення. Насьогодні для українських підприємств очевидно, що для виживання необхідно здійснити революційний хід – ривок у розвитку за визначеним напрямом євроінтеграції, оскільки об'єктивно не існує еволюційних можливостей для планомірного переходу на нову якісно вищу ступінь розвитку. Навіть у такий важкий час в Україні ніхто не здатен скасувати дію законів діалектики, які зводяться до якісних змін під впливом як творчих, так і руйнівних процесів в економіці. Закон єдності та боротьби протилежностей реалізується у відмиранні або свідомій відмові від застарілих елементів, а у нашій українській реальності – це ще й фізичне знищення та позбавлення можливостей працювати за напрацьованими схемами та механізмами. Втім, для соціально-економічної системи, яка бореться, це не означає позбавлення перспектив розвитку.

ВИСНОВКИ

За умов ринкової економіки конкурентоспроможність будь-якого підприємства може забезпечити тільки ефективне управління рухом його фінансових ресурсів. Для того щоб раціонально управляти фінансовими потоками, необхідно знати методологію фінансового менеджменту і мати вміння застосовувати її на практиці. Фінансовий менеджмент – це цілісна система знань про фінансові відносини в господарському процесі, фінансовому механізмі, технології управління фінансовою діяльністю підприємства. Результативне функціонування системи управління фінансово-господарською діяльністю економічного суб'єкта припускає наявність конкретних економічних, організаційних, правових і соціально-культурних передумов.

Фінансовий стан – це одна з найважливіших характеристик діяльності кожного підприємства. Бухгалтерська звітність підприємства є основним джерелом інформації для оцінювання та управління фінансовим станом, а фінансовий аналіз виступає інструментарієм фінансового менеджменту. Ретельне вивчення бухгалтерських звітів розкриває причини досягнутих успіхів, а також недоліків у роботі підприємства, допомагає розробити заходи вдосконалення його діяльності. Повний всебічний аналіз звітності потрібний насамперед власникам і адміністрації підприємства для прийняття управлінських рішень про оцінку своєї діяльності.

Тобто, фінансове управління підприємством передбачає здійснення всебічного аналізу фінансового стану, до якого віднесено аналіз активів, капіталу, фінансових результатів, а також коефіцієнтний аналіз. Методика аналізу фінансово – господарської діяльності підприємства включає: горизонтальний та вертикальний аналіз активів і пасивів, аналіз ліквідності, аналіз фінансової стійкості, аналіз ділової активності, аналіз рентабельності. Фінансовий аналіз є інструментарієм фінансового менеджменту, за допомогою якого керівники можуть приймати виважені та обгрунтовані

управлінські рішення. Так, фінансовий менеджер, дотримуючись усіх відомих принципів фінансового менеджменту, у найвідповідальніший для підприємства момент, наприклад, під час найліпшої позиції на ринку, коли на його продукцію є найбільший попит, повинен ухвалювати необхідне рішення або про освоєння нових видів продукції (пам'ятаючи про графіки життєвого циклу товарів), або про їхню модернізацію, щоб у майбутньому забезпечувати постійне надходження грошових коштів на розрахунковий рахунок.

Після 24.02.2022 р. виробничий потенціал, експортний потенціал, інноваційний потенціал, трудовий потенціал тощо – всі складові сукупного потенціалу підприємств промисловості України зазнали величезних втрат і потребують відновлення. Отже, російське вторгнення в Україну в 2022 р. дало початок одній з найбільш масштабних і руйнівних воєн у світі з часів II світової війни. Вартість збитків та потреб у відновленні вже сягають рекордних величин, а темпи падіння реального ВВП і промислового виробництва перевищують показники більшості країн під час воєн II половини XX – початку XXI ст. З іншого боку, Україні в 2022-2023 рр. вдалося уникнути макро-фінансової дестабілізації та диверсифікувати джерела фінансування видатків, що утримуватиме економіку від подальшого падіння й позитивно впливатиме на перспективи повоєнного відновлення.

Підприємство ПрАТ «Запоріжсклофлюс» є найбільшим і єдиним виробником силікату натрію (брили) в Україні, одним з найбільших світових виробників зварювальних плавлених флюсів, а також виробником посуду з пресованого безбарвного скла.

Основний вид продукції підприємства – зварювальний флюс – це гранульований порошок з розміром зерен від 0,2 до 4 мм, призначений для здійснення зварювальних процесів. У процесі зварювання гранули плавляться і виділяють газ, а потім при охолодженні утворюють кірку з шлаку. Зварювальні флюси класифікуються за технологією виробництва, хімічним складом, призначенням і іншим характеристикам. Підприємство ПрАТ «Запоріжсклофлюс» виробляє плавлені зварювальні флюси, виготовлені

методом подвійного рафінування розплаву і використання мінеральних відходів зварювального виробництва. Новий спосіб варіння флюсів дозволив поліпшити зварювально-технологічні властивості флюсів, знизити потребу в природній сировині, а також вирішує проблему навколишнього середовища.

В останні роки відзначається стійка тенденція зростання обсягів виробленої продукції і поліпшення економічних показників діяльності підприємства. Цьому в чималому ступені сприяє висока кваліфікація і досвід інженерів і робітників заводу, розробка в тісній співпраці з Інститутом електрозварювання ім. Є.О. ПАТОНА і впровадження прогресивних методів виробництва, інтенсифікація та автоматизація виробничих процесів, використання сучасних інноваційних механізмів фінансування (завод є учасником технопарку “Інститут електрозварювання ім. Є.О. Патона” Національної Академії Наук України), вдосконалення структури управління.

ПрАТ «Запоріжсклофлюс» приділяє належну увагу охороні навколишнього середовища. На підприємстві проводяться оновлення основних засобів, виконуються ремонти газоочисних споруд та технологічного обладнання, виконуються природоохоронні заходи що дозволяє створювати сприятливу обстановку на території підприємства та його санітарно-захисній зоні - знизити кількість викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, скидів стічних вод у каналізаційну мережу, забезпечити належне поводження з відходами. Щорічно на підприємстві проводяться заходи з озеленення території підприємства та його санітарно-захисної зони, висаджуються дерева та чагарники, розбиваються клумби та газони, проводиться ліквідація карантинних рослин.

У 2020 р. на ПрАТ «Запоріжсклофлюс» була впроваджена інтегрована система менеджменту (ІСМ) та система екологічного менеджменту (СЕМ) згідно міжнародного стандарту ISO 14001:2015. На ПрАТ «Запоріжсклофлюс» особлива увага приділяється контролю якості сировини та матеріалів, що надходять, і продукції, що відвантажується, дотримання встановлених технологій на всіх ділянках виробництва. З метою збереження провідних

позицій на ринку, та підвищення конкурентоспроможності, на підприємстві, як зазначалось, розроблена і впроваджена Система менеджменту якості у відповідності з новою версією ISO 9001:2015 на розробку, виробництво та збут зварювальних флюсів, силікату натрію розчинного, скла натрієвого рідкого, посуду зі скла та розсіювачів скляних. Сертифікація проведена відповідно до затвердженої у TUV NORD CERT методики аудитування та сертифікації. Вся продукція, що випускається ПрАТ «Запоріжсклофлюс», сертифікована.

ПрАТ «Запоріжсклофлюс» пов'язують міцні ділові відносини з споживачами з багатьох країн світу. Найбільш великими країнами-споживачами є Італія, Нігерія, Англія, Німеччина, Казахстан, Болгарія, Грузія, Латвія, Узбекистан. Завод пропонує на експорт всі види своєї продукції: зварювальні флюси, силікати натрію з різними модулями, посуду сортову з пресованого скла, чашки Петрі. Основним експортним продуктом завжди були зварювальні флюси. В останні два роки 2020 – 2022 рр., завдяки інтенсивній маркетинговій політиці, відбулося також істотне збільшення частки експорту у виробництві скловиробів і особливо силікату натрію.

Фінансовий результат діяльності визначає стан підприємства як і на сьогодні так і прогнозує його можливості в перспективі, тому необхідним є детальний та кваліфікований підходи до формування його складових частин, а саме доходів та витрат, детально вивчати та аналізувати чинники, під впливом яких формується фінансовий результат, досліджувати динаміку, тенденції, резерви, що впливають на ефективність діяльності підприємства.

Узагальнюючи підсумки аналізу фінансових результатів ПрАТ «Запоріжсклофлюс» у 2019 – 2021 рр. можемо констатувати, що 2021 рік позначився стрімким зростанням матеріальних витрат, що призвело до втрати частини валового прибутку у 2021 році у порівнянні з 2020 р.; за результатами операційної діяльності підприємство у 2021 р. отримало збиток в обсязі 15878 тис.грн.; чистий збиток у 2021 році склав 14787 тис.грн. Такі збитки і спричинили зниження залишків по рядку «1420» нерозподілений прибуток (непокритий збиток).

Для з'ясування обсягу сукупного фінансового потенціалу необхідно прослідкувати за змінами у структурі власного капіталу. Так, на початок 2019 р. у складі власного капіталу нерозподілений прибуток складає 89,1% або 168938 тис.грн.; на кінець року – 175637 тис.грн. або 89,4%, тобто за попередні періоди підприємство накопичило достатньо вагомий обсяг чистого прибутку, який є власним джерелом задоволення інвестиційних потреб підприємства. У 2020 р. на кінець року обсяг чистого прибутку також зростає і складає 205680 тис.грн. або 88,8%, тобто відбулась незначна зміна структури капіталу, що суттєво не позначилось на фінансовій стабільності підприємства. У 2021 році на кінець року відбувається зниження обсягу нерозподіленого прибутку на 31208 тис.грн. і на кінець року обсяг нерозподіленого прибутку склав 173842 тис.грн. або 76,1%.

За результатами розрахунку коефіцієнту зносу ми бачимо, що на початок 2019 р. ступінь зносу основних засобів складає 31,46%, впродовж року вона зросла до 43,16%. Слід зазначити, що ступінь зносу, яка не перевищує 50% свідчить про те, що основні засоби забезпечують випуск конкурентоспроможної продукції.

Тривалість операційного циклу та його динаміка свідчать про прискорення оборотності елементів оборотних активів, що позитивно вплинуло на тривалість операційного циклу, яка скоротилась з 250 днів у 2019 р. до 147 днів у 2021 р. Тривалість фінансового циклу має таку є тенденцію до скорочення, а саме фінансовий цикл у 2019 р. дорівнює 226 днів, а вже у 2021 р. 114 днів. Але це означає, що у 2021 році впродовж 114 днів підприємство має потребу у фінансуванні його поточної діяльності або за рахунок прискорення оборотності власних оборотних активів, або за рахунок залучення короткострокових позикових коштів у господарських оборот, що неминуче призведе до зростання залежності від позикових коштів і зниження фінансової стійкості підприємства. Також знизиться і його дохідність тому, що залучення позикових коштів відбувається або за рахунок кредиторської заборгованості (безоплатне джерело залучення на умовах строкової

поворотності), або за рахунок залучення обсягу короткострокових кредитних ресурсів (залучення на умовах платності і поворотності).

Рентабельність продукції – це показник, який засвідчує спроможність підприємства покривати витрати, що включаються до собівартості реалізованої продукції. Ми бачимо, що у 2019 р. він дорівнює 26,4%; у 2020 р. зростає до 35,4%, що свідчить про конкурентоспроможність продукції та сильні позиції підприємства на товарному ринку; у 2021 р. рентабельність продукції знижується до 12,7%, що відбулось за рахунок зростання матеріалоемності виробництва. Зміни цін на сировину та матеріали, а також на енергоресурси, негативно позначились на рентабельності продукції ПрАТ «Запоріжсклофлюс» у 2021 р. Всі інші показники рентабельності, які розраховані у табл. 2.5 мають негативну динаміку тому, що у 2021 році підприємство отримало збитки.

Таким чином, можна констатувати, що впродовж досліджуваного періоду підприємство ПрАТ «Запоріжсклофлюс» має достатній обсяг накопиченого фінансового потенціалу у вигляді нерозподіленого прибутку, який, на жаль, у 2021 р. знизився в результаті збиткової діяльності. Виробничий потенціал у вигляді економічних ресурсів, які відображені в активах підприємства, використовується ефективно, але спостерігається зростання залежності підприємства від короткострокових позикових коштів. Тобто ефективність управління підприємством з точки зору фінансового менеджменту знаходиться на достатньо високому рівні, однак збитки – ознака кризи, тому ми вважаємо, що підприємству необхідно розробити заходи, які були б спрямовані на підвищення його конкурентоспроможності, з урахуванням того, що підприємство продовжує працювати в Запорізькій області, 70% якої знаходиться під окупацією.

Досвід країн, які пройшли через руйнівні військові конфлікти і стали успішними, показує, що державі потрібно швидше адаптуватися, гнучко і з максимальною ефективністю реагувати на існуючі виклики, активно розвивати інклюзивне підприємництво, а не олігархічні структури. Вітчизняне

бізнес-середовище вже понад 30 років чекає доступного фінансування, зручних державних сервісів і захисту прав власності на свої активи. Для виживання в сучасних складних геополітичних і гео економічних умовах Україні потрібно відновлювати свою економіку на засадах стійкості та самодостатності, вона має бути конкурентоспроможна з відповідними соціальними ліфтами і прозорим державним апаратом. Перебудувати її може, на наш погляд, лише відповідальна політична еліта з дієвими державними інститутами та довгостроковою стратегією соціально-економічного розвитку.

Сьогодні український бізнес несе втрати своїх виробничих потужностей, має непередбачувані капітальні витрати по релокалізації, не має достатньо енергетичних ресурсів для живлення хоча би свого функціонування, не піднімаючи питання розвитку. Втім, саме цей час є найбільш відповідальним для кардинальних змін. Маємо нагоду побачити на власні очі справдження діалектичних законів розвитку, приведених в дію українцями власноруч. Руйнація – це прямий дороговказ на відбудову у новій якості.

Головним при цьому є мобілізація виробничого, енергетичного, ресурсного, людського потенціалу економіки та відкриття традиційних та інноваційних джерел його відновлення. Насьогодні для українських підприємств очевидно, що для виживання необхідно здійснити революційний хід – ривок у розвитку за визначеним напрямом євроінтеграції, оскільки об'єктивно не існує еволюційних можливостей для планомірного переходу на нову якісно вищу ступінь розвитку. Навіть у такий важкий час в Україні ніхто не здатен скасувати дію законів діалектики, які зводяться до якісних змін під впливом як творчих, так і руйнівних процесів в економіці. Закон єдності та боротьби протилежностей реалізується у відмиранні або свідомій відмові від застарілих елементів, а у нашій українській реальності – це ще й фізичне знищення та позбавлення можливостей працювати за напрацьованими схемами та механізмами. Втім, для соціально-економічної системи, яка бореться, це не означає позбавлення перспектив розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Круш П.В., Тульчинська С.О., Тульчинський Р.В., Кириченко С.О., Кривда О.В., Кавтиш О.П. Внутрішній економічний механізм підприємства: навчальний посібник для студентів ВНЗ. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 204 с.
2. Менеджмент підприємства (організації): навчальний посібник. В.М. Огаренко, С.Я. Салига, А.Г. Беліченко, С.К. Бабець, Л.І. Кирилова, Т.П. Кулік, О.М. Попов, К.С. Салига / за ред. В.М. Огаренко, С.Я. Салиги. Запоріжжя : КПУ, 2009. 312 с.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (в ред. Закону України від 17.01.2019 № 2672-VIII). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 15.02.2024).
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 15.02.2024).
5. Економіка виробничого підприємництва: навч. посіб. Й.М. Петрович, І.О. Будіщева, І.Г. Устінова та ін. / за ред. Й.М. Петровича. 3-тє вид. випр. Київ : Т-во «Знання», КОО, 2002. 405 с.
6. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV (в ред. Закону України від 18.09.2018 № 2545-VIII). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 12.01.2024).
7. Бурмистрова Л.М. Финансы организаций (предприятий)./ Л.М. Бурмистрова. – М.: Инфра-М, 2007. – 240 с.
8. Коласс Б. Управление финансовой деятельностью предприятия: Пер с фр./ Б. Коласс. – М.: ЮНИТИ, 2008. – 300 с.
9. Павлова Л. Н. Финансовый менеджмент: Учебник./ Л. Н. Павлова. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1995. – 210 с.
10. Татеиси К. Вечный дух предпринимательства: Пер с яп./ К. Татеиси. – М.: Московский бизнес, 2000. – 187 с.
11. Фольмут Х.Й. Инструменты контроллинга: Пер с нем./ Х.Й. Фольмут. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 289 с.

12. Білик М.Д., Павловська О.В., Притуляк Н. М., Невмержицька М.Ю. Фінансовий аналіз: навч. посіб. – 2-ге. вид., без змін. – К.: КНЕУ, 2007.
13. Фінансовий менеджмент: Підручник. // Під ред. проф. А.М. Поддєрьогіна. - К.: КНЕУ, 2005. - 485 с.
14. Крамаренко Г.О., Чорна О.Є. Фінансовий менеджмент: Підручник. / Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 520 с.
15. Кононенко О., Маханько О. Анализ финансовой отчетности / О. Кононенко, О. Маханько. Харьков: Консул, 2012. 208 с.
16. Терещенко О.О. Фінансовий контролінг: навч. посіб. / О.О. Терещенко, Н.Д. Бабяк. К.: КНЕУ, 2013. – 407 с.
17. Пушкар М.С. Контролінг – інформаційна підсистема стратегічного менеджменту / М. С. Пушкар, Р. М. Пушкар. – Тернопіль: Карт-бланш, 2004. – 370 с.
18. Тетяна Богдан. Фінансово-економічні наслідки війни. URL: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/550614_finansovoeconomichni_naslidki.html (дата звернення: 10.01.2024).
19. Держстат оприлюднив оперативну оцінку ВВП України за IV квартал 2022 року. URL: https://lb.ua/economics/2023/03/13/548739_derzhstat_oprilyudniv_operativnu.html (дата звернення: 10.01.2024).
20. Падіння ВВП України за підсумками року попередньо склало 30,4%. URL: https://lb.ua/economics/2023/01/05/541517_padinnya_vvp_ukraini_pidsumkami.html (дата звернення: 21.01.2024).
21. Українська економіка в умовах війни: потенціал, можливості і перспективи. URL: <https://zn.ua/ukr/macroeconomics/ukrajinska-ekonomika-v-umovakh-vijni-potentsial-mozhливosti-i-perspektivi.html> (дата звернення: 23.03.2024).
22. Гудзь Т.П. Теорія і методологія формування фінансової рівноваги підприємства: монографія. Полтава: ПУЕТ, 2018. 463 с.

23. Національний банк України: сайт. URL: <http://www.bank.gov.ua> (дата звернення: 22.03.2024).

24. Державна служба статистики України: сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 08.03.2024)

25. Богдан Т. Відбудова економіки: напрямки, важелі, інститути. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/25/686208/> (дата звернення: 20.03.2024).

26. Про затвердження переліку проектів, які фінансуються за рахунок субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію проектів у рамках Програми з відновлення України. Наказ Міністерства розвитку громад та територій України від 09.12.2022 № 253. URL: <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/international-cooperation/spivpracyaz-mizhnarodnymu-finansovumu-organizaciyamu/evropejskyj-investycijnyj-bank/programa-z-vidnovlennya-ukrayiny/nakaz-minregionu-vid-09-12-2022-%e2%84%96-253-prozatverdzhennya-pereliku-proektiv-yaki-finansuyutsya-za-rahunok-subvencziyi-z-derzhavnogobyudzhetu-misczevym-byudzheta-na-realizaciyu-proekti/> (дата звернення: 11.03.2024).

27. Міністерство розвитку громад та територій України: сайт. URL: <https://www.minregion.gov.ua/base-law/> (дата звернення: 20.03.2024).

28. Про утворення Експертної робочої групи з питань ініціювання, підготовки, супроводження та реалізації спільних з Європейським інвестиційним банком проектів у рамках Програми з відновлення України. Наказ Міністерства розвитку громад та територій України від 02.11.2022 № 198. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2022/11/nakaz-198-vid-02.11.2022.pdf> (дата звернення: 01.02.2024).

29. Офіційний сайт ПрАТ «Запоріжсклофлюс». URL: <https://www.steklo-flus.com/> (дата звернення: 23.03.2024).